

EØS-tillegget

ISSN 1022-9310

til Den europeiske
unions tidende**Nr. 68**

24. årgang

26.10.2017

	I EØS-ORGANER	
	1. EØS-komiteen	
	II EFTA-ORGANER	
	1. EFTA-statenes faste komité	
	2. EFTAs overvåkingsorgan	
2017/EØS/68/01	Vedtak i EFTAs overvåkingsorgan nr. 204/16/COL av 23. november 2016 om påstått ulovlig statsstøtte til Íslandsbanki hf. og Arion Bank hf. gjennom lånevtaler med påstått gunstige vilkår	1
	3. EFTA-domstolen	
	III EU-ORGANER	
	1. Kommisjonen	
2017/EØS/68/02	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak M.8518 – MDP/HPS/Nevada/Towergate) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	16
2017/EØS/68/03	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak M.8586 – TPC/JSR/UMG/UBE/MR) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	17
2017/EØS/68/04	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak M.8640 – CVC/Blackstone/Paysafe)	18
2017/EØS/68/05	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak M.8644 – AXA / NN Group / Portfolio) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	19
2017/EØS/68/06	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak M.8671 – BP/Bridas/Axion) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	20
2017/EØS/68/07	Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak M.8453 – Nestlé/BPW)	21
2017/EØS/68/08	Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak M.8481 – ABP Food Group / Fane Valley / Linden Foods)	21

2017/EØS/68/09	Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak M.8608 – ENGIE / La Caisse des Dépôts et consignations / CEOLFALRAM76)	22
2017/EØS/68/10	Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak M.8623 – Borealis/OTPP/SSE/Maple)	22
2017/EØS/68/11	Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak M.8646 – Platinum/Pattonair)	23
2017/EØS/68/12	Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak M.8659 – Equistone Partners Europe SAS / Groupe Bruneau)	23
2017/EØS/68/13	Innledning av behandling (Sak M.8547 – Celanese/Blackstone/JV)	24
2017/EØS/68/14	Sammendrag av Kommisjonens beslutning av 27. mars 2017 om å erklære en foretakssammenslutning forenlig med det indre marked og EØS-avtalens virkemåte (Sak M.7932 – Dow/DuPont)	24
2017/EØS/68/15	Kommisjonsmelding i henhold til artikkel 16 nr. 4 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av lufttrafikk i Fellesskapet – Endring av forpliktelse til å yte offentlig tjeneste med hensyn til ruteflyging	25
2017/EØS/68/16	Kommisjonsmelding i henhold til artikkel 17 nr. 5 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av lufttrafikk i Fellesskapet – Anbuds- innbydelse i forbindelse med forpliktelse til å yte offentlig tjeneste med hensyn til ruteflyging	25
2017/EØS/68/17	Innbydelse til å sende inn forslag – EACEA/27/2017 innenfor rammen av Erasmus+- programmet – Hovedtiltak 3 – Støtte til politiske reformer – Felles kvalifikasjoner innen yrkesrettet utdanning og opplæring	26
2017/EØS/68/18	Innbydelse til å sende inn forslag – EACEA/26/2017 Erasmus+-programmet, – Hovedtiltak 3 – Støtte til politiske reformer – Samarbeid med sivilsamfunnet innenfor områdene utdanning, opplæring og ungdom	29

EFTA-ORGANER

EFTAS OVERVÅKINGSORGAN

VEDTAK I EFTAS OVERVÅKINGSORGAN

2017/EØS/68/01

nr. 204/16/COL

av 23. november 2016

om påstått ulovlig statsstøtte til Íslandsbanki hf. og Arion Bank hf. gjennom låneavtaler med påstått gunstige vilkår

(Island)

[Ikke-fortrolig utgave]

[Opplysningene i hakeparentes er omfattet av taushetsplikt]

EFTAs overvåkingsorgan ("Overvåkingsorganet") har —

under henvisning til avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde ("EØS-avtalen"), særlig artikkel 61 og protokoll 26,

under henvisning til avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol ("overvåkings- og domstolsavtalen"), særlig artikkel 24,

under henvisning til overvåkings- og domstolsavtalens protokoll 3 ("protokoll 3"), særlig del II artikkel 7 nr. 2 og artikkel 13,

etter å ha oppfordret interesserte parter til å inngi kommentarer, og etter å ha tatt deres kommentarer i betraktning,

og ut fra følgende betraktninger:

I. FAKTISKE FORHOLD

1. Framgangsmåte

- 1) Overvåkingsorganet mottok 23. september 2013 en klage med påstand om at Íslandsbanki hf. ("ISB") og Arion banki hf. ("Arion") hadde mottatt ulovlig statsstøtte i form av langsiktig finansiering med gunstige renter fra Den islandske sentralbank⁽¹⁾.
- 2) Ved brev av 23. oktober 2013 sendte Overvåkingsorganet en anmodning om opplysninger til islandske myndigheter⁽²⁾, som islandske myndigheter besvarte 17. januar 2014⁽³⁾. Saken ble senere drøftet på et møte mellom representanter for Overvåkingsorganet og for islandske myndigheter i Reykjavik i mai 2014. Drøftingene ble fulgt opp ved brev av 5. juni 2014⁽⁴⁾. Saken ble på nytt drøftet på et møte mellom representanter for Overvåkingsorganet og for islandske myndigheter, herunder en representant fra Den islandske sentralbank, i Reykjavik i februar 2015. Disse drøftingene ble fulgt opp ved brev av 24. februar 2015⁽⁵⁾, som islandske myndigheter besvarte 1. april 2015⁽⁶⁾.
- 3) Ved vedtak nr. 208/15/COL av 20. mai 2015 innledet Overvåkingsorganet den formelle undersøkelsen av påstanden om ulovlig statsstøtte til ISB og Arion gjennom avtaler om konvertering av lån med påstått gunstige vilkår. Ved brev av 28. august 2015⁽⁷⁾ oversendte

⁽¹⁾ Dokument nr. 684053.

⁽²⁾ Dokument nr. 685741.

⁽³⁾ Svaret fra islandske myndigheter inneholdt brev fra Den islandske sentralbank (dokument nr. 696093), ISB (dokument nr. 696092) og Arion (dokument nr. 696089).

⁽⁴⁾ Dokument nr. 709261.

⁽⁵⁾ Dokument nr. 745267.

⁽⁶⁾ Svaret fra islandske myndigheter inneholdt brev fra Den islandske sentralbank (dokument nr. 753104) og Arion (dokument nr. 753101).

⁽⁷⁾ Dokument nr. 771173.

islandske myndigheter sine kommentarer til Overvåkingsorganets vedtak. Samme dato mottok Overvåkingsorganet også kommentarer fra en av de to påståtte mottakerne, dvs. Arion⁽⁸⁾.

- 4) 24. september 2015 ble vedtaket om å innlede den formelle undersøkelsen kunngjort i Den europeiske unions tidende og i EØS-tillegget⁽⁹⁾. Ved brev av 5. oktober 2015 oversendte Den islandske sentralbank sine kommentarer til åpningsvedtaket⁽¹⁰⁾.
- 5) Ved brev av 14. juni 2016 anmodet Overvåkingsorganet om ytterligere opplysninger fra Den islandske sentralbank, ISB og Arion⁽¹¹⁾. Islandske myndigheter framla disse opplysningene ved brev av 20. september 2016⁽¹²⁾.

2. Beskrivelse av tiltakene

2.1 Bakgrunn

- 6) De berørte tiltakene er knyttet til Den islandske sentralbanks lån med sikkerhet og verdipapirutlån. Som en del av rollen som sentralbank og långiver i siste instans og i tråd med andre sentralbankers pengepolitikk, tilbyr Den islandske sentralbank kortsiktige kredittfasiliteter til finansforetak i form av lån med sikkerhet, i samsvar med bankens egne gjeldende bestemmelser i så henseende. Finansinstitusjoner har mulighet til å søke om dagslån eller sjudagerslån mot sikkerhet som Den islandske sentralbank anser som godtakbar.
- 7) I 2007 og 2008 økte utlånene med sikkerhet jevnt og trutt, og Den islandske sentralbank ble en viktig likviditetskilde for finansforetakene. Utlån med sikkerhet nådde et toppnivå 1. oktober 2008, rett før bankene gikk over ende, da Den islandske sentralbank hadde utlånt 520 milliarder ISK til finansinstitusjoner. Da de tre islandske forretningsbankene (Landsbankinn, Glitnir og Kaupthing) gikk over ende i oktober 2008, hadde derfor Den islandske sentralbank betydelige fordringer mot disse innenlandske finansforetakene, som det var stilt ulike typer sikkerhet for. På den tiden var nesten 42 % av Den islandske sentralbanks utlån sikret med statsgaranterte verdipapirer eller verdipapirer med sikkerhet i eiendeler, mens rundt 58 % av den underliggende sikkerheten besto av obligasjoner utstedt av Glitnir, Kaupthing og Landsbankinn⁽¹³⁾.

2.2 Låneavtalen som ble inngått med ISB

- 8) Da Glitnir gikk over ende i 2008, forfalt Den islandske sentralbanks krav til betaling, og sentralbanken ble dermed en kreditor i den konkursrammede banken. Ved vedtak i det islandske finanstillsynet (FME) i oktober 2008 ble i prinsippet alle innenlandske eiendeler og all innenlandsk gjeld (bortsett fra visse utelukkede eiendeler og forpliktelser) overført fra Glitnir til ISB, herunder Glitnirs utestående gjeld til Den islandske sentralbank, som beløp seg til ca. 55,6 milliarder ISK, i tillegg til indirekte overføring av eierskap til underliggende sikkerhet (boliglånsporteføljen)⁽¹⁴⁾.

⁽⁸⁾ Dokument nr. 771174.

⁽⁹⁾ Vedtak i EFTAs overvåkingsorgan nr. 208/15/COL av 20. mai 2015 om påstått ulovlig statsstøtte gitt til Íslandsbanki hf. og Arion banki hf. gjennom avtaler om konvertering av lån med påstått gunstige vilkår ("vedtak nr. 208/15/COL") (EUT C 316 av 24.9.2015, s. 6, og EØS-tillegget nr. 57 av 24.9.2015, s. 1). Tilgjengelig på: <http://www.eftasurv.int/media/esa-docs/physical/208-15-COL.pdf>.

⁽¹⁰⁾ Dokument nr. 775870.

⁽¹¹⁾ Dokument nr. 808042.

⁽¹²⁾ Dokument nr. 819287, 819289, 819291, 819293 og 819295.

⁽¹³⁾ En oversikt over utviklingen med hensyn til lån med sikkerhet finnes i Den islandske sentralbanks årsrapport for 2008, s. 9–11, som er tilgjengelig på <http://www.sedlabanki.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=7076>

⁽¹⁴⁾ Glitnir hadde innført et program med obligasjoner med fortrinnsrett, som gikk ut på at en boliglånsportefølje ble solgt til fondet Glitni banka (GLB), som deretter garanterte obligasjonene (Glitnirs) som ble utstedt gjennom programmet med obligasjoner med fortrinnsrett. Obligasjonene med fortrinnsrett ble ikke solgt til investorer, men ble brukt som sikkerhet i gjenkjøpstransaksjoner med Den islandske sentralbank. Ved det islandske finanstillsynets vedtak av 14. oktober 2008 ble blant annet alle fondsandeler overført til ISB. Den islandske sentralbank hadde utestående obligasjoner med fortrinnsrett som sikkerhet for Glitnirs utestående gjeld til sentralbanken, som nå er overført til ISB, og som beløp seg til ca. 55 milliarder ISK på tidspunktet for det islandske finanstillsynets vedtak. ISB måtte drive fondet og betjene hele den opprinnelige gjelden for å beskytte eiendelene (boliglånsporteføljen) samt betale gebyrer til alle relevante parter i det opprinnelige gjeldsprogrammet. Ettersom driften av fondet og betjeningen av lånene gjennom fondet medførte forutsigbare kostnader og komplikasjoner, ønsket ISB å reforhandle gjelden hos Den islandske sentralbank blant annet for å forlenge nedbetalingsperioden.

- 9) Ettersom gjelden hos Den islandske sentralbank besto av kortsiktig utlån med sikkerhet, ville øyeblikkelig tilbakebetaling hatt en betydelig innvirkning på ISBs likviditetssituasjon, og kunne satt omstruktureringen av banken i fare. Ifølge Den islandske sentralbank ville den bare hatt ett alternativ: å innkreve gjelden og dermed overta boliglånsporteføljen. Dette ville vært vanskelig å håndtere for en sentralbank. Å selge boliglånsporteføljen ble heller ikke ansett som et alternativ på den tiden, på grunn av finanskrisen og mangelen på potensielle kjøpere i markedet.
- 10) ISB ønsket derfor å reforhandle gjelden hos Den islandske sentralbank for å konvertere den til langsiktig gjeld med en rimelig nedskrivingsprofil, med sikte på å unngå en ytterligere negativ innvirkning på ISBs likviditetssituasjon. Etter forhandlinger mellom ISB og Den islandske sentralbank ble en avtale inngått 11. september 2009, som førte til at ISB utstedte den frittstående obligasjon til Den islandske sentralbank pålydende 55,6 milliarder ISK. Obligasjonen hadde sikkerhet i eiendeler med samme eller lignende boliglånsportefølje som obligasjonene med fortrinnsrett som tidligere var utstedt av Glitnir. Obligasjonen er overpantsett med en belåningsgrad på 70 %⁽¹⁵⁾. Obligasjonen forfaller etter ti år og har en rente på 4,5 % som er knyttet til konsumprisindeksen (KPI).

2.3 Låneavtalen som ble inngått med Arion

- 11) I oktober 2008 ble det klart at Kaupthing ikke lenger kunne reddes, og det islandske finanstilsynet overtok derfor driften av banken. I samsvar med lov nr. 125/2008 om myndighet til utbetalinger fra statskassen på grunn av uvanlige omstendigheter i finansmarkedet osv. ("kriseloven"), som ble vedtatt 6. oktober 2008, besluttet det islandske finanstilsynet å dele Kaupthing i en gammel og en ny bank. Den nye banken, som senere ble Arion, overtok i prinsippet de fleste innenlandske eiendelene og forpliktelsene. De sikrede forpliktelsene overfor Den islandske sentralbank og den tilknyttede sikkerheten, herunder boliglånsporteføljen, ble imidlertid ikke overført⁽¹⁶⁾. Den gamle banken ble satt under tilsyn av et avviklingsstyre og ble senere gjenstand for avvikling med sikte på å legge ned all virksomhet til slutt.
- 12) Kaupthing, staten og Arion inngikk 3. september 2009 en avtale om kapitaliseringen av Arion og grunnlaget for vederlaget fra Kaupthing til Arion ("kapitaliseringsavtalen for Kaupthing"). I henhold til denne avtalen kunne Kaupthing overta kontroll over Arion ved å tegne ny aksjekapital som skulle betales med den gamle bankens egne midler (dvs. de eiendelene som ikke hadde blitt overført i henhold til det islandske finanstilsynets vedtak som beskrives ovenfor).
- 13) Før Kaupthing kunne beslutte om den skulle overta aksjemajoriteten i Arion, måtte den inngå en avtale med Den islandske sentralbank om oppgjøret for de utestående fordringene, ettersom noen av eiendelene som den ville måtte betale for den nye aksjekapitalen, var stilt som sikkerhet mot lån fra Den islandske sentralbank til Kaupthing, herunder boliglånsporteføljen. 30. november 2009 inngikk Finansdepartementet, Den islandske sentralbank og Kaupthings avviklingsstyre en avtale om oppgjøret for Den islandske sentralbanks fordringer mot Kaupthing ("oppgjøravtalen"). Oppgjøret for dagslån ble omhandlet i artikkel 3 i oppgjøravtalen, der partene avtalte at Arion Bank skulle overta Kaupthings gjeld til Den islandske sentralbank ved å utstede en obligasjon som beløp seg til ca. [...] milliarder ISK, i en bestemt form angitt i avtalens tillegg II, og Den islandske sentralbank skulle deretter overføre boliglånsporteføljen til Arion.
- 14) 22. januar 2010 inngikk Arion og Den islandske sentralbank en låneavtale som, ifølge Den islandske sentralbank og Arion, representerte den formelle oppfyllelsen av kravene i artikkel 3 i oppgjøravtalen og kapitaliseringsavtalen, dvs. at Kaupthings kreditorer ble eiere av Arion. Låneavtalen erstattet den tidligere nevnte obligasjonen. Låneavtalen gjenspeilet i hovedsak vilkårene for obligasjonen, bortsett fra at hovedstolen i låneavtalen var angitt i EUR, USD og CHF i stedet for i ISK. Denne valutaendringen var i tråd med vilkårene i oppgjøravtalen, som fastsatte at Arion, til tross for hovedstolens pålydende valuta, i størst mulig utstrekning skulle betale renter og avdrag i utenlandsk valuta. I oppgjøravtalen ble det også fastsatt at dersom Arion ikke kunne betale i utenlandsk valuta og i stedet ønsket å betale i ISK, måtte banken sende en begrunnet søknad til Den islandske sentralbank.

⁽¹⁵⁾ Belåningsgrad er et finansbegrep som utlånere benytter for å uttrykke forholdet mellom et lån og verdien av en kjøpt eiendel.

⁽¹⁶⁾ Se finansministerens rapport om omstrukturering av forretningsbankene, side 13–17. Tilgjengelig på <http://www.althingi.is/altext/pdf/139/s/1213.pdf>.

- 15) Låneavtalen omfattet et sjuårig lån, med mulighet for tre års forlengelse to ganger, som beløp seg til [...] millioner EUR, [...] millioner USD og [...] millioner CHF. Arion hadde mulighet til å endre valutakombinasjonen ved tilbakebetaling av lånet. Renten som skulle betales, var EURIBOR/LIBOR + 300 bp. Den islandske sentralbank hadde sikkerhet gjennom Arions boliglånportefølje.

3. Klagen

- 16) Ifølge klageren ble låneavtalene mellom ISB, Arion og Den islandske sentralbank ikke vurdert i Overvåkingsorganets vedtak om godkjenning av omstrukturingsstøtte til ISB og Arion⁽¹⁷⁾. Ettersom tiltakene ikke ble undersøkt i disse tilfellene, mener klageren at det er viktig å få en uttalelse fra Overvåkingsorganet om i) hvorvidt disse ytterligere påståtte støttetiltakene er forenlige med EØS-avtalen, og ii) følgene av at islandske myndigheter ikke oppfylte kravet om å melde disse tiltakene.
- 17) Klageren påstår at på det tidspunkt Den islandske sentralbank inngikk låneavtalene med Arion og ISB, fikk ingen andre banker på Island muligheten til å motta slik finansiering fra Den islandske sentralbank eller andre offentlige organer. Klageren hevder derfor at støtten var selektiv ettersom den ble gitt bare til visse finansinstitusjoner som konkurrerte i det islandske bankmarkedet. Ifølge klageren mottok ISB, gjennom lånet banken ble tildelt, støtte for å unngå at Den islandske sentralbank krevde realisering av obligasjonene med fortrinnsrett; og i Arions tilfelle ble lånet gitt for å sikre en egnet balanse for bankens valutarisiko. Klageren hevder at andre finansinstitusjoner, som ikke mottok slik støtte, ble tvunget til å selge eiendeler i markeder som favoriserte kjøperne.
- 18) Ifølge klageren ga låneavtalene ISB og Arion en klar fordel i form av langsiktig finansiering med gunstige renter som var lavere enn markedsrentene, og som ikke var tilgjengelige for andre markedsdeltakere. Ifølge klageren ville ingen private investorer ha inngått slike avtaler i denne turbulente tiden på finansmarkedene. For å underbygge sin påstand om at rentene var lavere enn markedsrentene på den tiden, framla klageren den islandske regjeringens kredittbytteavtaler i 2009 og renter i 2009 på obligasjonsemisjon HFF150224 og HFF150434 fra Det islandske boligfinansieringsfondet ("HFF"). I klagen hevdes det at tiltakene styrket ISB og Arion i bankmarkedet og derfor påvirket de andre markedsdeltakernes stilling.
- 19) Til slutt hevder klageren at omstrukturingsplanene for ISB og Arion, som ble gjennomført av den islandske regjeringen og som Overvåkingsorganet anså som forenlig støtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), var tilstrekkelige til å bøte på forstyrrelsen av den islandske økonomien. Ifølge klageren var de ytterligere støttetiltakene som ble gjennomført i henhold til de ovennevnte avtalene, verken nødvendige, hensiktsmessige eller forholdsmessige når det gjaldt å gjenopprette det islandske banksystemet, og de medfører derfor uforenlig statsstøtte.

4. Grunner til å innlede formell undersøkelse

- 20) I vedtak nr. 208/15/COL foretok Overvåkingsorganet en foreløpig vurdering av om Den islandske sentralbanks kortsiktige kredittfasiliteter som ble gitt til Glitnir og Kaupthing, og låneavtalene som Den islandske sentralbank inngikk med Arion og med ISB, kunne utgjøre statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1; og eventuelt om statsstøtten kunne anses som forenlig med EØS-avtalens virkemåte.

⁽¹⁷⁾ Vedtak i EFTAs overvåkingsorgan nr. 244/12/COL av 27. juni 2012 om omstrukturingsstøtte til Íslandsbanki ("beslutningen om omstrukturingsstøtte til ISB") (EUT L 144 av 15.5.14, s. 70, og EØS-tillegget nr. 28 av 15.5.2014, s. 1); og vedtak i EFTAs overvåkingsorgan nr. 291/12/COL av 11. juli 2012 om omstrukturingsstøtte til Arion Bank ("beslutningen om omstrukturingsstøtte til Arion") (EUT L 144 av 15.5.14, s. 169, og EØS-tillegget nr. 28 av 15.5.2014, s. 89), nr. 86, 149, 168 og 238.

- 21) Når det gjelder Den islandske sentralbanks kortsiktige lån med sikkerhet til banker og andre finansinstitusjoner, fastslo Overvåkingsorganet at de vilkårene i retningslinjene for banksektoren⁽¹⁸⁾ som gjaldt likviditetsstøtte og sentralbankfasiliteter, var oppfylt. Overvåkingsorganet konkluderte derfor med at de kortsiktige kredittfasilitetene som ble gitt av Den islandske sentralbank til Glitnir og Kaupthing, ikke utgjorde statsstøtte.
- 22) Når det gjaldt låneavtalene som Den islandske sentralbank inngikk med Arion og med ISB på påstått gunstige vilkår, trakk Overvåkingsorganet den foreløpige konklusjon at det ikke kunne utelukkes at disse utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. Følgende ble fastslått i vedtak nr. 208/15/COL:
- i) Overvåkingsorganet uttalte at offentlig støtte gitt av en sentralbank kunne anses å være gitt av staten, og dermed utgjøre en overføring av statsmidler.
 - ii) Overvåkingsorganet stilte seg tvilende til om de vurderte tiltakene var forenlige med en privat kreditors atferd i en sammenlignbar rettslig og faktisk situasjon. Overvåkingsorganets foreløpige vurdering viste dermed at en økonomisk fordel for ISB og Arion ikke kunne utelukkes.
 - iii) Ettersom det ikke var framlagt noen bevis for at de påstått gunstige låneavtalene ble gjort tilgjengelige for alle foretak i en faktisk og rettslig situasjon som kan sammenlignes med situasjonen til ISB og Arion, var Overvåkingsorganets foreløpige holdning at tiltakene var selektive.
 - iv) Til slutt uttalte Overvåkingsorganet at selv om ISB og Arion i dag utøver virksomhet hovedsakelig i det islandske markedet, så deltar de likevel i ytingen av finansielle tjenester, et område som er helt åpent for konkurranse og samhandel i EØS. Overvåkingsorganets foreløpige holdning var derfor at tiltaket ville kunne vri konkurransen og påvirke samhandelen i EØS.
- 23) Ifølge Overvåkingsorganet var det behov for ytterligere dokumentasjon for å gjøre det mulig å avgjøre om utlånsvilkårene kunne anses som forenlige med EØS-avtalens virkemåte.
- 24) Etter sin foreløpige vurdering var derfor Overvåkingsorganet i tvil om de berørte tiltakene og særlig utlånsvilkårene utgjorde statsstøtte, og om de eventuelt kunne anses å være forenlige med EØS-avtalens virkemåte.

5. Kommentarer fra Den islandske sentralbank

5.1 Generelt

- 25) Den islandske sentralbank uttaler at omstruktureringen av det islandske finanssystemet, dens rettslige grunnlag og statens gjennomføring av den har blitt vurdert av Overvåkingsorganet tidligere, blant annet i beslutningene om omstrukturingsstøtte til ISB og Arion. Ifølge Den islandske sentralbank er det ikke logisk å ta de tiltakene som undersøkes i denne saken, ut av sammenhengen og vurdere dem som frittstående instrumenter.
- 26) Ifølge Den islandske sentralbank er det ikke sannsynlig at en sentralbank vil kreve realisering av sikkerhet av den typen som er stilt i tilfellet med Kaupthing (Arion) og ISB. Dersom Den islandske sentralbank hadde tatt beslag i slik sikkerhet, ville den ha påtatt seg rollen som en forretningsbank med en av Islands største boliglånporteføljer. Dette ville vært i strid med dens rolle som sentralbank. Det var også stor risiko for at virksomheten til Arion og ISB ble destabilisert, noe som ville ha truet den finansielle stabiliteten. Overvåkingsorganet må ta hensyn til at Den islandske sentralbank er rettslig forpliktet til å fremme finansiell stabilitet. Dersom Den islandske sentralbank hadde inndrevet fordringen mot ISB, ville ISBs likviditet blitt for svak til at

⁽¹⁸⁾ Retningslinjer om anvendelse fra 1. desember 2013 av statsstøttereglene på støttetiltak til fordel for banker i forbindelse med finanskrisen ("retningslinjene for banksektoren 2013") (EUT L 264 av 4.9.2014, s. 6, og EØS-tillegget nr. 50 av 4.9.2014, s. 1), nr. 62, som erstattet retningslinjene om anvendelse av statsstøttereglene på tiltak truffet overfor finansinstitusjoner ("retningslinjene for banksektoren 2008") (EUT L 17 av 20.1.2011, s. 1, og EØS-tillegget nr. 3 av 20.1.2011, s. 1), nr. 51.

banken kunne drives som en sunn bank, og Den islandske sentralbank ville derfor ikke hatt mulighet til å inndrive hele fordringen.

- 27) Den islandske sentralbank uttaler at retningslinjene for banksektoren dessverre ikke omhandler det som skjer når fordringer som følger av pengepolitiske transaksjoner, misligholdes og en sentralbank må treffe tiltak for å inndrive fordringer og ta beslag i eiendeler som er stilt som sikkerhet. Den islandske sentralbank hevder at konverteringen av Den islandske sentralbanks fordringer til låneavtaler bør anses som en normal fortsettelse av kreditorenes tiltak med sikte på å få tilbakebetalt mest mulig av fordringene fra kortsiktige kredittfasiliteter, og ikke som ny finansiering til Arion og ISB.

5.2 Om det foreligger statsstøtte

- 28) Når det gjelder spørsmålet om låneavtalene ga bankene en fordel, hevder Den islandske sentralbank at den første betalingsforsinkelsen ikke utgjorde statsstøtte, i lys av de ekstraordinære omstendighetene på Island etter at banksystemet brøt sammen i oktober 2008. Betalingsoppgjøret med ISB i september 2009 og med Kaupthing i november 2009 kan ifølge Den islandske sentralbank ikke anses som en forsinkelse, ettersom Island gjennomførte en omfattende bankomstrukturering med bistand fra IMF og det var usikkert hvor mye bankenes eiendeler var verdt.
- 29) Den islandske sentralbank understreker at den er rettslig forpliktet til å opprettholde finansiell stabilitet og føre tilsyn med kredittinstitusjoners valutabalanser. Den islandske sentralbank var derfor rettslig forpliktet til å ta hensyn til den alvorlige situasjonen som forelå på den tiden. Inngåelsen av låneavtalene var den mest rasjonelle økonomiske beslutningen som kunne tas under disse omstendighetene. Den islandske sentralbank påpeker at det å ta beslag i sikkerheten ikke bare ville ha vært i strid med rollen som sentralbank, men det ville også ført til at Den islandske sentralbank fikk tilbakebetalt mindre av den kortsiktige gjelden.
- 30) Ifølge Den islandske sentralbank var dessuten vilkårene i låneavtalene, dvs. rentene og sikkerheten, gunstige for den. Den islandske sentralbank viser til tilgjengelige opplysninger om instrumenter utstedt over hele verden, og til vilkårene for andre instrumenter som ble avtalt av partene på den tiden (Arion, Íslandsbanki, Den islandske sentralbank, andre innenlandske finansinstitusjoner og staten)⁽¹⁹⁾. Ifølge Den islandske sentralbank var derfor vilkårene i låneavtalene i begge tilfeller helt i samsvar med de normale markedsvilkårene på den tiden, og derfor helt i tråd med markedsinvestorprinsippet.
- 31) Når det gjelder spørsmålet om disse låneavtalene var selektive, hevder Den islandske sentralbank at alle foretak i en sammenlignbar rettslig og faktisk situasjon ble behandlet likt. I den forbindelse uttaler Den islandske sentralbank at Straumur, en privat islandsk investeringsbank, også inngikk en avtale med Den islandske sentralbank om oppgjør av sin kortsiktige gjeld⁽²⁰⁾. Ifølge Den islandske sentralbank var dessuten MP Bank ikke i en lignende faktisk eller rettslig situasjon ettersom dens kortsiktige gjeld ikke var sikret gjennom eiendeler som kunne sammenlignes med boliglånporteføljens, men gjennom offentlige verdipapirer som f.eks. statlige instrumenter og lignende sikre instrumenter, dvs. lett omsettelige eiendeler med en fast verdi og uten kostnader i forbindelse med eller knyttet til overtakelse. Den islandske sentralbank avviser derfor påstanden om at andre banker på Island ikke fikk mulighet til å motta slik finansiering fra Den islandske sentralbank eller andre offentlige organer.
- 32) Til slutt uttaler Den islandske sentralbank at Overvåkingsorganet må ta hensyn til at det i perioden da låneavtalene ble inngått, ikke var noen faktisk konkurranse mellom islandske finansforetak og andre finansforetak i EØS. I november 2008 vedtok det islandske parlamentet lov nr. 134/2008, som endret valutalov nr. 87/1992 som påla begrensninger for kapitalbevegelser over grensene og tilknyttede valutatransaksjoner, noe som gjorde det umulig for utenlandske finansforetak å konkurrere på det islandske markedet⁽²¹⁾. Den islandske sentralbank hevder derfor at det ikke var sannsynlig at tiltakene ville vri konkurransen og påvirke samhandelen mellom partene i EØS-avtalen.

⁽¹⁹⁾ Dokument nr. 819287.

⁽²⁰⁾ Se: <http://www.almchf.com/new-and-events/nr/121>.

⁽²¹⁾ Sak E-03/11 *Pálmi Sigmarsson mot Seðlabanki Íslands* [2011] EFTA Court Report nr. 430.

- 33) På grunnlag av det ovenstående hevder Den islandske sentralbank at inngåelsen av låneavtalene ikke kan utgjøre statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

5.3 Forenlighet

- 34) Den islandske sentralbank hevder at dersom Overvåkinsorganet likevel skulle anse at tiltakene utgjør statsstøtte, må tiltakene anses som forenlige med EØS-avtalen på grunnlag av avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b), ettersom de utgjør en integrert del av de tiltakene som var nødvendige, forholdsmessige og hensiktsmessige for å bøte på en alvorlig forstyrrelse av den islandske økonomien, og dermed var direkte knyttet til omstrukturingsstøttetiltakene som Overvåkinsorganet godkjente i sine beslutninger om omstrukturingsstøtte til Arion og ISB.

6. Kommentarer fra Arion

6.1 Generelt

- 35) Arion hevder også at tiltakene som undersøkes i denne saken, ikke kan tas ut av sammenhengen og vurderes som frittstående instrumenter. Arion påpeker at Overvåkinsorganet allerede har undersøkt og godkjent omstruktureringen og kapitaliseringen av Arion i sin beslutning om omstrukturingsstøtte til Arion.
- 36) Arion uttaler at det at lånets pålydende var i utenlandsk valuta i stedet for ISK, var i tråd med vilkårene i oppgjørsavtalen, som fastsatte at Arion i størst mulig utstrekning skulle betale renter og avdrag i utenlandsk valuta, og at banken bare kunne betale i ISK under ekstraordinære omstendigheter. Arion uttaler også at artikkel 4 i oppgjørsavtalen fastsatte at låntakeren, med långiverens tillatelse, helt eller delvis kan endre pålydende valuta for gjelden. Vilkårene i låneavtalen er derfor i fullt samsvar med vilkårene i oppgjørsavtalen. Arion understreker at Overvåkinsorganet allerede har gjennomgått og godkjent vilkårene i oppgjørsavtalen i forbindelse med sin beslutning om omstrukturingsstøtte til Arion⁽²²⁾.
- 37) Ifølge Arion medfører Overvåkinsorganets påstand i vedtak nr. 208/15/COL, om at Arion ville hatt en svak ("slim") stilling uten boliglånporteføljen, ikke riktighet. Ifølge Arion var boliglånporteføljen helt klart en verdifull eiendel, ettersom den omfattet lånene til noen av Arions viktigste kunder og også hadde blitt betjent av Arion. I henhold til oppgjørsavtalen (og ikke det islandske finanstilsynets vedtak) kunne Kaupthing overføre boliglånporteføljen til Arion som en del av kapitaliseringen av Arion. Uten artikkel 3 i oppgjørsavtalen (og dermed uten overføringen av boliglånporteføljen) ville imidlertid andre eiendeler ha erstattet boliglånporteføljen med sikte på å oppfylle kravene til kapitalisering og omstrukturering av Arion.

6.2 Om det foreligger statsstøtte

- 38) Ifølge Arion kunne Den islandske sentralbanks stilling anses på samme måte som en privat kreditor som gjør gjeldende krav på fordringer mot Kaupthing, som nærmere beskrevet i oppgjørsavtalen, i samsvar med gjeldende regler for avvikling⁽²³⁾. Tildelingen av boliglånporteføljen i henhold til oppgjørsavtalen og inngåelsen av låneavtalen foregikk på vilkår som var i fullt samsvar med normale markedsvilkår på den tiden. Den islandske sentralbanks atferd oppfyller derfor kravene i privatkreditortesten. Den islandske sentralbank ga derfor ikke Arion en fordel som på noen måte kan anses som statsstøtte.

⁽²²⁾ Beslutningen om omstrukturingsstøtte til Arion, nr. 86, 149, 168 og 238.

⁽²³⁾ Finansiell sanering av og insolvens i kredittinstitusjoner, som Kaupthing, er omfattet av bestemmelsene i lov om finansforetak nr. 161/2002, som inneholder et eget sett av insolvensregler utfyllt med de alminnelige bestemmelsene i konkurslov nr. 21/1991, som får anvendelse på alle tilfeller av insolvens på Island. Framgangsmåter for avvikling ligner på mange måter på konkursbehandling, og mange av bestemmelsene i konkursloven er faktisk innlemmet i lov om finansforetak ved henvisning, for eksempel behandlingen av fordringer og andre bestemmelser som sikrer likebehandling av kreditorer.

- 39) Ifølge Arion kan de viktigste punktene som det bør tas hensyn til ved vurderingen av om en hypotetisk privat kreditor ville ha inngått oppgjørsavtalen og låneavtalen, oppsummeres på følgende måte:
- i) Økonomisk og funksjonelt sett var dette det eneste fornuftige alternativet for Den islandske sentralbank. Dersom Den islandske sentralbank hadde overtatt boliglånporteføljen, ville det endt med at den hadde fått tilbakebetalt en mindre del av den kortsiktige gjelden.
 - ii) Den islandske sentralbank som en sikret kreditor hadde på den tiden ikke flere tilgjengelige alternativer.
 - iii) Debitoren, Kaupthing, var satt under avvikling, og den kortsiktige gjelden måtte derfor gjøres opp i samsvar med lov nr. 21/1991 om konkursbehandling.
 - iv) Tiltakene var i tråd med statens mål om å flytte den innenlandske delen av de gamle bankene til de nye bankene.
 - v) Omstruktureringen og kapitaliseringen av Arion var en del av den generelle omstruktureringen av finanssektoren.
 - vi) Vilkårene i låneavtalen, dvs. rentene og sikkerheten, var gunstige for Den islandske sentralbank. Dette framgår klart av de tilgjengelige opplysningene om instrumenter utstedt over hele verden, men også av vilkårene for andre avtaler om instrumenter som ble inngått av partene på den tiden (dvs. av Arion, Den islandske sentralbank og andre innenlandske finansinstitusjoner og staten).
- 40) Ettersom Overvåkingsorganet i vedtak nr. 208/15/COL anså det vanskelig å fastsette egnede referanser for rentesatser under finanskrisen, har Arion framlagt opplysninger om obligasjoner med fortrinnsrett og usikrede seniorobligasjoner som banker i Europa utstedte i den berørte perioden. Arion hevder at ettersom lånet som ble gitt av Den islandske sentralbank, hovedsakelig er sikret med pantelån, kan det sammenlignes med obligasjoner med fortrinnsrett som ble utstedt av europeiske banker i 2009 med boliglån som sikkerhet. Ifølge Arion viser dataene banken framla⁽²⁴⁾ at de finansieringspåslagene som europeiske banker betalte, lå mellom 0,1 % og 1,90 % over interbankrentene, med et gjennomsnitt på 0,72 %. De høyeste rentene for obligasjoner med fortrinnsrett ble betalt av Bank of Ireland i september 2009 (1,9 % over interbankrentene) og EBS Mortgage Finance fra Irland (1,75 % over interbankrentene) i november 2009. Ifølge Arion er det vanskelig å forstå hvordan et gjeldsinstrument som er sikret med pantelån og andre høykvalitets eiendeler, og som har en rentesats på LIBOR + 3,00 %, kan anses som statsstøtte, mens de samtidige høyeste finansieringskostnadene til en europeisk bank med pantelånssikkerhet var interbankrentene + 1,9 %.
- 41) Endringen av vilkårene i oppgjørsavtalen som ble foretatt i låneavtalen, slik at hovedstolen ble angitt i EUR, USD og CHF i stedet for i ISK, var ifølge Arion gunstig for Den islandske sentralbank. Arion påpeker at strenge begrensninger for kapitalbevegelser over grensene og tilknyttede valutatransaksjoner ble pålagt på Island etter at banksystemet brøt sammen høsten 2008. Anvendelsen av privatkreditortesten under disse omstendighetene kan bare føre til én konklusjon, nemlig at en privat kreditor ville ha foretrukket pålydende i utenlandsk valuta framfor ISK. En slik endring av pålydende valuta ville derfor være til fordel for kreditor, ikke debitor.
- 42) Arion trekker også en parallell til en oppgjørsavtale ("LBI-avtalen") som ble inngått mellom den "nye" Landsbankinn ("NBI") og den "gamle" Landsbankinn ("LBI") i desember 2009. LBI-avtalen medførte at NBI utstedte en sikret seniorobligasjon med pålydende i EUR, GBP og USD, til en verdi av 247 milliarder ISK i utenlandsk valuta og med en løpetid på ti år, til LBI. I tillegg ble det tidlig i 2013 utstedt en betinget obligasjon til en verdi av 92 milliarder ISK i utenlandsk valuta. Disse sikrede seniorobligasjonene var et vederlag for eiendelene og forpliktelsene som ble overført fra LBI 9. oktober 2008 som følge av det islandske finanstilsynets vedtak om overføring av råderetten over eiendeler og forpliktelser fra LBI til NBI. Disse sikrede seniorobligasjonene forfaller i oktober 2018, og det skal ikke betales avdrag de første fem årene. Rentene er

⁽²⁴⁾ Se diagram 1–3 som er vedlagt Arions brev av 31. mars 2015 (dokument nr. 753101).

EURIBOR/LIBOR + 175 bp for de første fem årene og EURIBOR/LIBOR + 290 bp for de siste fem årene. De er sikret gjennom grupper av lån til Landsbankinns kunder⁽²⁵⁾.

- 43) Ifølge Arion kan vilkårene i LBI-avtalen anses som direkte sammenlignbare med vilkårene i låneavtalen. Forskjellene kan oppsummeres på følgende måte:
- i) En margin på 175 bp/290 bp fra en privat långiver, sammenlignet med 300 bp fra Den islandske sentralbank i henhold til låneavtalen.
 - ii) En hovedstol til en verdi tilsvarende nesten 350 milliarder ISK fra en privat långiver, sammenlignet med [...] milliarder ISK fra Den islandske sentralbank i henhold til låneavtalen.
 - iii) En sikkerhetsmasse av lån til kunder til en privat långiver, sammenlignet med en diversifisert gruppe av innenlandske eksponeringer mot statlige lån, kommunale lån og boliglån til Den islandske sentralbank i henhold til låneavtalen.
- 44) Alle disse forskjellene mellom de to tilfellene er ifølge Arion gunstige for låneavtalen og Den islandske sentralbank, dvs. høyere rente, lavere hovedstol og mer solid sikkerhetsmasse, til tross for at långiveren i dette tilfellet er en privat part. Dette tyder på at vilkårene for finansieringen som Arion mottok i henhold til låneavtalen, er i tråd med gjeldende markedsvilkår på den tiden.
- 45) Kort oppsummert hevder Arion derfor at inngåelsen av låneavtalen mellom Den islandske sentralbank og Arion ikke kan utgjøre statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

6.3 Forenlighet

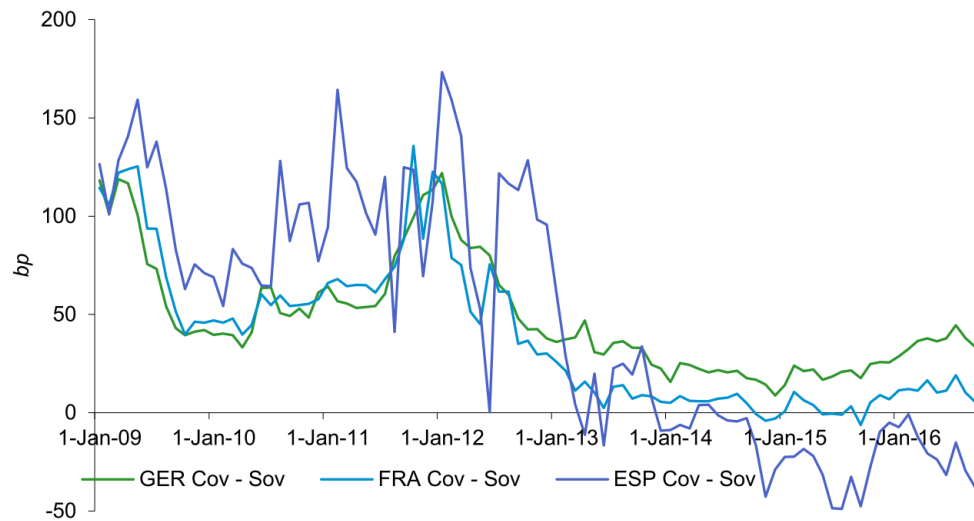
- 46) Arion hevder at dersom Overvåkingsorganet, til tross for argumentene ovenfor, anser at tiltakene utgjør statsstøtte, så er disse tiltakene forenlige med EØS-avtalen på grunnlag av avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b).
- 47) Arion hevder at ettersom de berørte tiltakene utgjorde en uatskillelig del av den endelige kapitaliseringen av Arion og omstrukturingsplanen for Arion som ble framlagt for Overvåkingsorganet, kan de ikke skilles fra Overvåkingsorganets helhetsvurdering i denne saken. De er derfor omfattet av Overvåkingsorganets vedtak om omstrukturingsstøtte til Arion.
- 48) Arion uttaler også at dersom Overvåkingsorganet anser det mulig å revurdere en bestemt del av en transaksjon som allerede er vurdert og godkjent av Overvåkingsorganet i vedtaket om omstrukturingsstøtte til Arion, bør Overvåkingsorganet ta hensyn til hele den faktiske og rettslige situasjonen. Overvåkingsorganets vurdering av de berørte tiltakenes forenlighet bør derfor være i tråd med vurderingen i vedtaket om omstrukturingsstøtte til Arion, og særlig vurderingen av om kriteriene i de gjeldende retningslinjene for statsstøtte ble oppfylt.

7. Kommentarer fra ISB

- 49) ISB framla opplysninger om vilkårene for lignende obligasjoner med sikkerhet i eiendeler som ble utstedt i Europa på den tiden avtalen med Den islandske sentralbank ble inngått. Ifølge ISB ble lignende obligasjoner med sikkerhet i eiendeler i Europa omsatt med et påslag på 40–80 bp til statsgaranterte verdipapirer på den tiden. ISB oversendte et diagram med data fra 2009 for de tre landene Frankrike, Tyskland og Spania, som viser prisdifferansen mellom obligasjoner med fortrinnsrett og statspapirer. iBoxx⁽²⁶⁾-indeksens ”covered spreads” er et vektet gjennomsnitt av alle utestående obligasjoner med fortrinnsrett fra de respektive landene, med en gjennomsnittlig indeksvarighet på mellom fem og sju år.

⁽²⁵⁾ Dokument nr. 696088.

⁽²⁶⁾ iBoxx-indeksene for obligasjonsmarkedet er referanser for profesjonell bruk og omfatter utstedelser av likvide obligasjoner med lav til moderat risiko.

- 50) Som diagrammet viser, har prisdifferansen variert betydelig i denne perioden, og den er i dag negativ for f.eks. Spania. I 2009 varierte prisdifferansen for disse tre landene mellom 40 og 160 bp.

II. VURDERING

1. Om det foreligger statsstøtte

- 51) I de følgende kapitlene vil Overvåkingsorganet vurdere om låneavtalene som Den islandske sentralbank har inngått med ISB og med Arion, utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.
- 52) Et tiltak utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 dersom følgende vilkår kumulativt er oppfylt: Tiltaket i) er gitt av staten eller av statsmidler, ii) gir en økonomisk fordel til et foretak, iii) er selektivt og iv) vil kunne vri konkurransen og samhandelen mellom avtalepartene.
- 53) Som et foreløpig punkt bør det minnes om at pengepolitikk ikke er omfattet av et generelt unntak fra anvendelsen av statsstøttereglene⁽²⁷⁾. Unntaket fra anvendelsen av statsstøttereglene for likviditetsstøtte, som nevnt i nr. 21 ovenfor, er begrenset til tiltak som oppfyller vilkårene som er angitt i nr. 51 i Overvåkingsorganets retningslinjer for banksektoren 2008 og i nr. 62 i Overvåkingsorganets retningslinjer for banksektoren 2013⁽²⁸⁾. Dette betyr ikke at alle tiltak som treffes av sentralbanker, er unntatt fra anvendelsen av statsstøttereglene. I denne saken anser Overvåkingsorganet at Den islandske sentralbanks yting av langsiktige lån ikke oppfyller vilkårene i nevnte numre i retningslinjene for banksektoren 2008 og 2013, ettersom tiltakene var knyttet til omstruktureringstiltakene som ble iverksatt for de to bankene. Overvåkingsorganet må derfor vurdere tiltakene på grunnlag av vilkårene i EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

1.1. Bruk av statsmidler

- 54) I henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 må støtten tildeles av staten eller gjennom statlige midler for å utgjøre statsstøtte.
- 55) I henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 omfatter staten alle offentlige forvaltningsorganer, fra sentralmyndigheten til kommunenivå samt laveste administrative nivå og offentlige foretak og organer⁽²⁹⁾.
- 56) Tiltakene som undersøkes, har form av låneavtaler mellom Den islandske sentralbank og Arion og ISB med påstått gunstige vilkår.
- 57) For å avgjøre om Den islandske sentralbanks yting av langsiktige lån innebærer bruk av statsmidler, må det vurderes om tiltak som treffes av en sentralbank, kan anses å være gitt av staten. Sentralbanker er vanligvis uavhengige av sentralmyndigheten. Det er imidlertid irrelevant om en institusjon i offentlig sektor er selvstendig⁽³⁰⁾. Dessuten er det allment akseptert at sentralbanker utfører en offentlig oppgave. Overvåkingsorganet påpeker at ifølge fast rettspraksis kan økonomisk støtte gitt av en institusjon som har et offentlig formål, innebære tildeling av statsstøtte⁽³¹⁾. Offentlig støtte gitt av en sentralbank kan derfor også anses som gitt av staten, og dermed som statsstøtte⁽³²⁾. Ifølge retningslinjene for banksektoren 2013 innebærer finansiering fra en sentralbank til bestemte kredittinstitusjoner vanligvis overføring av statsmidler⁽³³⁾.
- 58) Ut over disse merknadene kan imidlertid spørsmålet om de berørte låneavtalene ble gitt av staten eller gjennom statsmidler forbli ubesvart, ettersom konklusjonen som nås i følgende avsnitt, er at tiltaket ikke ga bankene en økonomisk fordel.

⁽²⁷⁾ Se dommen i *Republikken Hellas mot Kommisjonen*, C-57/86, EU:C:1988:284, nr. 9.

⁽²⁸⁾ Selv om retningslinjene for banksektoren 2008 ikke lenger er gjeldende, så var de det på den tiden de påklagde tiltakene ble vedtatt, og Overvåkingsorganet må derfor anvende dem i denne saken.

⁽²⁹⁾ Dommen i *Tyskland mot Kommisjonen*, C-248/84, EU:T:1987:437, nr. 17.

⁽³⁰⁾ Dommen i *Air France mot Kommisjonen* T-358/94, EU:T:1996:194, nr. 58–62.

⁽³¹⁾ Dommene i *Italia mot Kommisjonen*, C-173/73, EU:C:1974:71, nr. 16; *Steinicke og Weinling mot Tyskland*, C-78/76, EU:C:1977:52.

⁽³²⁾ Se kommisjonsvedtak 2000/600/EF av 10. november 1999 *Banco di Sicilia og Sicilcassa* (EFT L 256 av 10.10.2000, s. 21), nr. 48 og 49, der det uten videre drøfting godtas at forskudd gitt av Banca d'Italia til kriserammede banker utgjør finansiell støtte fra staten.

⁽³³⁾ Retningslinjene for banksektoren 2013, nr. 62.

1.2. Fordel

- 59) For at tiltakene skal utgjøre statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, må de gi et foretak en fordel.
- 60) En fordel er i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 en økonomisk fordel som et foretak ikke ville ha oppnådd under ordinære markedsforhold, og som dermed plasserer foretaket i en mer fordelaktig posisjon enn sine konkurrenter. Det er bare tiltakets virkning på foretaket som er relevant, og ikke årsaken til eller formålet for det statlige inngrepet⁽³⁴⁾. Et tiltak kan utgjøre statsstøtte dersom det har form av en økonomisk fordel eller et fritak fra økonomiske byrder. Den sistnevnte kategorien er bred og omfatter alle tiltak som reduserer de utgiftene foretakene normalt må dekke over sine budsjetter. Spørsmålet om inngåelsen av låneavtalene kunne anses å gi ISB og Arion en fordel, vil i siste instans avhenge av om en privat kreditor av tilsvarende størrelse som det offentlige organet, som utøver virksomhet under samme markedsforhold, ville ha gitt et lignende lån på lignende vilkår.
- 61) For å avgjøre om et offentlig organ har opptrådt som enhver aktør i en markedsøkonomi ville gjort i en lignende situasjon, skal det bare tas hensyn til de fordelene og forpliktelsene som er knyttet til statens rolle som økonomisk aktør, og ikke knyttet til dens rolle som offentlig myndighet⁽³⁵⁾. For å avgjøre om et statlig inngrep er i tråd med markedsvilkårene, må inngrepet dessuten vurderes på forhånd, og bare på grunnlag av de opplysningene som var tilgjengelige på det tidspunkt beslutningen om inngrepet ble tatt. I mangel av spesifikke markedsopplysninger om en bestemt gjeldstransaksjon, kan dessuten spørsmålet om gjeldsinstrumentet er i samsvar med markedsvilkårene, avgjøres på grunnlag av en sammenligning med sammenlignbare markedstransaksjoner, det vil si gjennom referansemåling.
- 62) Privatkreditor testen, som er utarbeidet og videreutviklet av Den europeiske unions domstoler⁽³⁶⁾, anvendes for å fastslå hvorvidt vilkårene for tilbakebetaling av en offentlig kreditors fordring, eventuelt med forlenget nedbetalingstid, utgjør statsstøtte. Når staten opptrer som en kreditor som prøver å få tilbakebetalt mest mulig av en utestående gjeld, og ikke som en investor eller en initiativtaker til et prosjekt, er en mild behandling i form av utsatt betaling i seg selv ikke nødvendigvis tilstrekkelig til å anta at det foreligger gunstig behandling i henhold til statsstøttereglene. I slike tilfeller skal den offentlige kreditorens opptreden sammenlignes med atferden til en hypotetisk privat kreditor i en sammenlignbar faktisk og rettslig situasjon. Det avgjørende spørsmålet er om en privat kreditor ville behandlet en debitor på lignende måte under lignende omstendigheter.
- 63) Før låneavtalene vurderes, må det undersøkes om den første forsinkelsen i oppgjørsbetalingene, som synes å ha vart fra rundt oktober 2008 til siste del av 2009, kan innebære statsstøtte. Vanligvis kan offentlige organers beslutninger om å godta forsinket betaling av lån medføre en fordel for debitor og innebære statsstøtte. En midlertidig utsettelse av betalingen ville sannsynligvis være i tråd med en privat kreditors opptreden og derfor ikke innebære statsstøtte, men en slik opptreden kunne, selv om den i utgangspunktet var i samsvar med markedsvilkårene, bli ansett som statsstøtte i tilfeller med langvarige betalingsforsinkelser⁽³⁷⁾.

⁽³⁴⁾ Dommen i *Italia mot Kommisjonen*, C-173/73, EU:T:1974:71, nr. 13.

⁽³⁵⁾ Dommene i *Kommisjonen mot EDF*, C-124/10 P, EU:C:2012:318, nr. 79–81; *Belgia mot Kommisjonen*, C-234/84, EU:C:1986:302, nr. 14; *Belgia mot Kommisjonen*, C-40/85, EU:C:1986:305, nr. 13; *Spania mot Kommisjonen*, forente saker C-278/92 til C-280/92, EU:C:1994:325, nr. 22; og *Tyskland mot Kommisjonen*, C-334/99, EU:C:2003:55, nr. 134.

⁽³⁶⁾ Se dommene i *Spania mot Kommisjonen*, C-342/96, EU:C:1999:210, nr. 46 ff.; *SIC mot Kommisjonen*, T-46/97, EU:T:2000:123, nr. 98 ff.; *DM Transport*, C-256/97, EU:C:1999:332, nr. 19 ff.; *Spania mot Kommisjonen*, C-480/98, EU:C:2000:559, nr. 19 ff.; *HAMSA mot Kommisjonen*, T-152/99, EU:T:2002:188, nr. 167; *Spania mot Kommisjonen*, C-276/02, EU:C:2004:521, nr. 31 ff.; *Lenzig mot Kommisjonen*, T-36/99, EU:T:2004:312, nr. 134 ff.; *Technische Glaswerke Ilmenau mot Kommisjonen*, T-198/01, EU:T:2004:222, nr. 97 ff.; *Spania mot Kommisjonen*, C-525/04 P, EU:C:2007:698, nr. 43 ff.; *Olympiaki Aeroporia Ypiresies mot Kommisjonen*, T-68/03, EU:T:2007:253; og *Buzek Automotive mot Kommisjonen*, T-1/08, EU:T:2011:216, nr. 65 ff.

⁽³⁷⁾ Se uttalelse fra generaladvokat Jacobs i *DM Transport*, C-256/97, EU:C:1998:436, nr. 38.

- 64) Fra en privat kreditors synspunkt er krav om realisering av en fordring som har forfalt, åpenbart det normale. Dette gjelder også dersom debitorforetaket har finansielle vanskeligheter, og ved insolvens. Private kreditorer vil under slike omstendigheter vanligvis ikke være villige til å godta ytterligere betalingsutsettelse dersom det ikke gir dem en klar fordel. Det er tvert imot slik at når en debitor havner i finansielle vanskeligheter, vil ytterligere lån til debitor bare bli gitt på strengere vilkår, dvs. til høyere rente eller med mer sikkerhet, ettersom tilbakebetalingen settes i fare. Unntak kan være berettiget i enkelttilfeller der det å ikke kreve realisering synes å være det mest fornuftige alternativet økonomisk sett. Dette vil være tilfellet når det å ikke kreve realisering gir klart bedre utsikter til å få tilbakebetalt en betydelig større andel av fordringene sammenlignet med andre mulige alternativer, eller dersom enda større konsekvenstap kan unngås på denne måten. En privat kreditor kan ha interesse av å holde debitorselskapets drift i gang i stedet for å avvikle dets eiendeler og dermed, under visse omstendigheter, bare få tilbakebetalt en del av gjelden. Når en privat kreditor godtar å avstå fra å gjøre gjeldende krav på hele fordringen, vil vedkommende vanligvis kreve at debitor stiller ytterligere sikkerhet. Når dette ikke er mulig, for eksempel i tilfeller der debitor er i finansielle vanskeligheter, vil den private kreditoren be om forsikringer om at den vil få maksimal kompensasjon dersom debitors finansielle tilstand skulle bli bedre senere. Dersom debitor ikke stiller tilstrekkelig sikkerhet eller påtar seg tilstrekkelige forpliktelser, vil en privat kreditor vanligvis ikke gå med på å inngå avtaler om forlenget nedbetaling av gjeld eller gi debitor ytterligere lån.
- 65) Når det gjelder den første forsinkelsen i oppgjørsbetalingene, hevder Den islandske sentralbank at oppgjørsbetalingene for ISB i september 2009 og for Kaupthing i november 2009 ikke kan anses som en forsinkelse, på grunn av de ekstraordinære omstendighetene på Island etter at banksystemet brøt sammen i oktober 2008. I perioden fra sammenbruddet til oppgjøret for fordringene gjennomgikk Island en omfattende bankomstrukturering med bistand fra IMF, og det hersket stor usikkerhet om hva som var en rimelig verdivurdering av bankenes eiendeler. Som kreditor i bankene hadde derfor Den islandske sentralbank behov for tid til å foreta en egnet vurdering av eiendelene som var stilt som sikkerhet. Overvåkinsorganet har vurdert disse argumentene og anser at Den islandske sentralbank opptrådte i tråd med privatkreditortesten når det gjelder den første forsinkelsen.
- 66) Videre må Overvåkinsorganet vurdere om en privat kreditor med lignende kortsiktige fordringer mot de misligholdende bankene ville godta overføringen av boliglånsporteføljene på de vilkårene som beskrives ovenfor, og den senere inngåelsen av låneavtalene med de nye bankene på de samme vilkårene.
- 67) Overvåkinsorganet merker seg at Den islandske sentralbank, etter at Glitnir og Kaupthing gikk over ende høsten 2008, befant seg i en stilling der det var urealistisk å forvente realisering av samme type sikkerhet som i Arions og ISBs tilfelle. Ettersom låneporteføljene utgjorde en stor andel av Arions og ISBs kundegrunnlag, kunne det å ta beslag i slik sikkerhet ha truet den finansielle stabiliteten til Arion og ISB og ført til at disse finansforetakene hadde gått konkurs. Realisering av sikkerheten ville også ha medført ytterligere administrasjonskostnader for Den islandske sentralbank. Dersom låneporteføljene hadde blitt lagt ut for salg, ville Den islandske sentralbank dessuten ikke hatt noen garanti for å få en akseptabel tilbakebetaling, og det var svært usannsynlig at det fantes investorer med tilstrekkelig kapitalstyrke til å kjøpe porteføljene, på grunn av markedssituasjonen på Island på den tiden. En overtakelse av boliglånsporteføljene – enten ved å kreve sikkerheten realisert eller etter konkurs – ville ha ført til at Den islandske sentralbank hadde fått tilbakebetalt en mindre del av den kortsiktige gjelden.
- 68) I denne situasjonen valgte Den islandske sentralbank derfor å inngå låneavtalene for å sikre full tilbakebetaling av sine fordringer, med rente og uten at det påløp administrasjonskostnader. Låneavtalene ble derfor inngått for å få tilbakebetalt mest mulig av det utestående på den tiden.
- 69) På grunnlag av disse faktorene anser Overvåkinsorganet at Den islandske sentralbank forsøkte å få tilbakebetalt mest mulig av sine fordringer da den inngikk låneavtalene.
- 70) Overvåkinsorganet må også vurdere om vilkårene som er knyttet til låneavtalene, og særlig de rentene som skal anvendes, ville ha vært tilstrekkelig gunstige for en privat kreditor til at de oppfyller kravet i privatkreditortesten.

- 71) I vedtak nr. 208/15/COL uttalte Overvåkingsorganet at det var vanskelig å fastsette egnede referanser for renter under finanskrisen. Som svar på dette har ISB, Arion og Den islandske sentralbank oversendt ytterligere opplysninger og kommentarer.
- 72) ISB hevder at rentene er i tråd med rentene på lignende obligasjoner med sikkerhet i eiendeler på den tiden. ISB-obligasjonen forfaller etter ti år, har en rente på 4,5 % som er knyttet til konsumprisindeksen, og har overpantsettelse med en belåningsgrad på 70 %. Renten ble satt til rundt 50 bp over de statsgaranterte HFF-obligasjonene på utstedelsesdatoen. Til sammenligning lå på samme tid vanlige renter i Europa for lignende verdipapirer med sikkerhet i eiendeler 40–80 bp over statsgaranterte verdipapirer. ISB framla også et diagram som viser at prisdifferansene for Frankrike, Tyskland og Spania lå mellom 40 og 160 bp i 2009.
- 73) På samme måte hevder Arion at bankens låneavtale med Den islandske sentralbank ble inngått på markedsvilkår. Arion sammenligner avtalen blant annet med en sammenlignbar avtale inngått mellom NBI og LBI. Begge avtalene ble inngått omtrent på samme tid, dvs. i slutten av 2009 og begynnelsen av 2010, og omfattet lignende oppgjør av fordringer. Sammenligningen viser at vilkårene i Arions låneavtale var strengere enn vilkårene i LBI-avtalen, som gjaldt en privat långiver. Det viser seg at LBI-avtalen krevde lavere renter, omfattet en høyere hovedstol og hadde svakere og mindre diversifisert sikkerhet enn Arions låneavtale.
- 74) I sitt brev av 31. mars 2015⁽³⁸⁾ ga Arion ytterligere opplysninger om obligasjoner med fortrinnsrett og usikrede seniorobligasjoner som ble utstedt av banker i Europa i perioden fra 1. januar 2009 til 31. desember 2010. Arion hevder at ettersom lånet som ble gitt av Den islandske sentralbank, hovedsakelig er sikret med pantelån, kan det sammenlignes med obligasjoner med fortrinnsrett som ble utstedt av europeiske banker i 2009 med boliglån som sikkerhet. Som nevnt ovenfor varierte finansieringspåslagene som europeiske banker betalte, mellom 0,1 % og 1,90 % over interbankrentene, med et gjennomsnitt på 0,72 %. De høyeste rentene for obligasjoner med fortrinnsrett ble betalt av Bank of Ireland i september 2009 (1,9 % over interbankrentene) og EBS Mortgage fra Irland (1,75 % over interbankrentene) i november 2009.
- 75) Den islandske sentralbank hevder også at vilkårene i låneavtalene, dvs. for rentene og sikkerheten, var gunstige for Den islandske sentralbank. Ifølge Den islandske sentralbank går dette klart fram av de tilgjengelige opplysningene om instrumenter utstedt over hele verden (som er dokumentert av Arion, se ovenfor), og også av vilkårene for andre avtaler om instrumenter som ble inngått på den tiden, herunder LBI-avtalen.
- 76) Overvåkingsorganet merker seg at låneavtalene som er inngått mellom Den islandske sentralbank og bankene, har en rente på LIBOR + 3,00 % og er sikret med pantelån og andre eiendeler. Opplysningene som er framlagt av ISB og Arion, viser at denne rentesatsen ligger godt over gjennomsnittsrentene for sammenlignbare gjeldsinstrumenter som det ble inngått avtale om på den tiden, og den overstiger til og med de høyeste finansieringskostnadene til de andre europeiske bankene som hadde pantelån som sikkerhet på den tiden (f.eks. Bank of Ireland, interbankrenter + 1,9 %). Overvåkingsorganet anser at de opplysningene om sammenlignbare gjeldsinstrumenter som er framlagt av bankene, er pålitelige og gir et nøyaktig bilde av markedsvilkårene på den tiden låneavtalene ble inngått. Dessuten anser Overvåkingsorganet at disse rentene, ettersom de ble avtalt av private parter, er en bedre egnet referanse for fastsettelsen av markedrentene på den tiden enn CDS-differansene og rentene på HFF-obligasjoner som klageren viser til.
- 77) Når det gjelder låneavtalen som ble inngått med Arion, merker Overvåkingsorganet seg at lånet var angitt i utenlandsk valuta i stedet for ISK. Som Arion påpekte var imidlertid denne valutaendringen i tråd med vilkårene i oppgjørsavtalen, som fastsatte at Arion i størst mulig utstrekning skulle betale renter og avdrag i utenlandsk valuta, og at Arion, med långiverens tillatelse, helt eller delvis kunne endre pålydende valuta for gjelden. Som tidligere nevnt har Overvåkingsorganet allerede vurdert og godkjent vilkårene i oppgjørsavtalen i vedtaket om omstrukturingsstøtte til Arion. Som Arion påpekte ville dessuten en privat kreditor, på grunn av de strenge begrensningene på Island for kapitalbevegelser over grensene og tilknyttede valutatransaksjoner, mest sannsynlig ha foretrukket pålydende i utenlandsk valuta framfor ISK. En slik endring av pålydende valuta ville derfor være til fordel for kreditor, ikke debitor.

⁽³⁸⁾ Dokument nr. 753101.

- 78) I betraktning av markedsparametrene på den tiden og den framlagte dokumentasjonen konkluderer Overvåkingsorganet med at utlånsvilkårene generelt, og særlig rentene, i låneavtalene ville vært like akseptable for en privat kreditor i en sammenlignbar faktisk og rettslig situasjon.
- 79) I lys av betraktningene ovenfor konkluderer Overvåkingsorganet med at låneavtalene mellom Den islandske sentralbank og henholdsvis ISB og Arion ikke ga ISB og Arion en økonomisk fordel.

1.3. Selektivitet, vridning av konkurransen og påvirkning av samhandelen mellom avtalepartene

- 80) For å utgjøre statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 må tiltaket være selektivt samt kunne vri konkurransen og påvirke samhandelen mellom partene i avtalen. Ettersom Overvåkingsorganet konkluderer med at det ikke ble gitt noen økonomisk fordel i denne saken, og de kumulative vilkårene som utgjør definisjonen av statsstøtte, derfor ikke er oppfylt, behøver Overvåkingsorganet ikke å foreta ytterligere vurderinger i denne forbindelse.

2. Konklusjon

- 81) På grunnlag av den ovenstående vurderingen anser Overvåkingsorganet at låneavtalene som Den islandske sentralbank inngikk med ISB og Arion, ikke utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 —

GJORT DETTE VEDTAK:

Artikkel 1

Låneavtalene som ble inngått mellom Den islandske sentralbank og henholdsvis Íslandsbanki hf. og Arion banki hf., utgjør ikke statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. Den formelle undersøkelsen er hermed avsluttet.

Artikkel 2

Dette vedtak er rettet til Island.

Artikkel 3

Bare den engelske utgaven av vedtaket har gyldighet.

Utferdiget i Brussel 23. november 2016

For EFTAs overvåkingsorgan

Sven Erik Svedman
President

Helga Jónsdóttir
Medlem av kollegiet

EU-ORGANER

KOMMISJONEN

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning

2017/EØS/68/02

(Sak M.8518 – MDP/HPS/Nevada/Towergate)

Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte

1. Kommisjonen mottok 18. oktober 2017 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning.

Meldingen berører følgende foretak:

- HPS Investment Partners, LLC ("HPS", USA),
- Ardonagh Group Limited ("Ardonagh", Det forente kongerike), kontrollert av HPS,
- Madison Dearborn Partners, LLC ("MDP", USA) og
- Nevada Investment Holdings 2 Limited ("Nevada 2", Caymanøyene), kontrollert av MDP.

HPS og MDP overtar i fellesskap kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over Ardonagh (inkludert Towergate) og Nevada 2.

Sammenslutningen gjennomføres ved kjøp av verdipapirer.

2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:

- HPS: amerikansk investeringsforetak med investeringer i en rekke bransjer, herunder forsikringsmeglingsforetak.
- Ardonagh: kontrollerer Towergate Insurance Limited ("Towergate"), Autonet Insurance Services Ltd ("Autonet"), Price Forbes & Partners Limited ("Price Forbes"), Ryan Direct Group ("RDG") og Chase Templeton Limited ("Chase Templeton"). Alle disse enhetene er forsikringsmeglingsforetak som hovedsakelig er aktive innen skadeforsikringssektoren i Det forente kongerike.
- MDP: amerikansk privat egenkapitalforetak med investeringer i en rekke bransjer, herunder forsikringsmeglingsforetak.
- Nevada 2: et privat holdingforetak på Caymanøyene, opprettet som et investeringsinstrument av MDP og HPS og omfatter The Broker Network Limited og Countrywide Insurance Management Limited (samlet kalt "Broker Network"). Broker Network er en britisk meglerplattform for små, lokale og uavhengige forsikringsmeglere som tilbyr kommersielle og private forsikringer i Det forente kongerike.

3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke truffet endelig beslutning på dette punkt.

Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.

4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge sine merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 361 av 25.10.2017. Følgende referanse bør alltid oppgis:

M.8518 – MDP/HPS/Nevada/Towergate

Merknadene sendes til Kommisjonen per e-post, faks eller post. Vennligst bruk følgende kontaktopplysninger:

E-post: COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu

Faks: +32 229 64301

Postadresse:

European Commission

Directorate-General for Competition

Merger Registry

BE-1049 Bruxelles/Brussel

BELGIA

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("fusjonsforordningen").

⁽²⁾ EUT C 366 av 14.12.2013, s. 5.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2017/EØS/68/03****(Sak M.8586 – TPC/JSR/UMG/UBE/MR)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommisjonen mottok 16. oktober 2017 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning.

Meldingen berører følgende foretak:

- Techno Polymer Co., Ltd. ("TPC", Japan), kontrollert av JSR Corporation ("JSR", Japan) og
- UMG ABS, Ltd. ("UMG", Japan), kontrollert av Ube Industries, Ltd. ("UBE", Japan) og Mitsubishi Chemical Corporation ("MCC", Japan, tidligere Mitsubishi Rayon Co., Ltd. – "MR"). MCC tilhører i siste instans Mitsubishi Chemical Holdings Corporation ("MCH", Japan).

JSR og UMG overtar i fellesskap kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) og artikkel 3 nr. 4 over TPC.

Sammenslutningen gjennomføres ved kjøp av aktiva og aksjer i et nystiftet fellesforetak.

2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - JSR: produserer kjemiske produkter, kjernevirksomheten er petrokjemiske produkter og finkjemiske produkter.
 - TPC: heleid datterselskap av JSR, aktiv innen levering av harpiks og legeringer.
 - UBE: foretaket er aktivt innen kjemiske stoffer, legemidler, sement og byggematerialer, maskiner, energi og miljø.
 - MCC: produksjonsselskap, aktivt innen kjemikalier, plast og fibrer.
 - MCH: produsent av kjemiske stoffer, virksomhet innen produkter med høy ytelse, industrimaterialer og helseutstyr.
 - UMG: fellesforetaket til UBE og MCC, aktivt innen levering av harpiks og legeringer.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke truffet endelig beslutning på dette punkt.

Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.

4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge sine merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 358 av 24.10.2017. Følgende referanse bør alltid oppgis:

M.8586 – TPC/JSR/UMG/UBE/MR

Merknadene sendes til Kommisjonen per e-post, faks eller post. Vennligst bruk følgende kontaktopplysninger:

E-post: COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu

Faks: +32 229 64301

Postadresse:
European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
BE-1049 Bruxelles/Brussel
BELGIA

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("fusjonsforordningen").

⁽²⁾ EUT C 366 av 14.12.2013, s. 5.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2017/EØS/68/04****(Sak M.8640 – CVC/Blackstone/Paysafe)**

1. Kommissjonen mottok 16. oktober 2017 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning.

Meldingen berører følgende foretak:

- CVC Capital Partners SICAV-FIS S.A. ("CVC", Luxembourg),
- Blackstone Group L.P. ("Blackstone", USA) og
- Paysafe Group PLC ("Paysafe", Det forente kongerike).

CVC og Blackstone overtar kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele foretaket Paysafe.

Sammenslutningen gjennomføres ved offentlig overtakelsestilbud kunngjort 4. august 2017.

2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - CVC: levering av rådgivningstjenester til og forvaltning av investeringsfond og -plattformer.
 - Blackstone : en global alternativ aktivaforvalter.
 - Paysafe : levering av betalingsløsninger på nett og med mobil.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommissjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke truffet endelig beslutning på dette punkt.
4. Kommissjonen innbyr interesserte parter til å framlegge sine merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommissjonen.

Merknadene må være Kommissjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 358 av 24.10.2017. Følgende referanse bør alltid oppgis:

M.8640 – CVC/Blackstone/Paysafe

Merknadene sendes til Kommissjonen per e-post, faks eller post. Vennligst bruk følgende kontaktopplysninger:

E-post: COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu

Faks: +32 229 64301

Postadresse:
European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
BE-1049 Bruxelles/Brussel
BELGIA

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("fusjonsforordningen").

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2017/EØS/68/05****(Sak M.8644 – AXA / NN Group / Portfolio)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommisjonen mottok 17. oktober 2017 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning.

Meldingen berører følgende foretak:

- Lindisfarne S.L. (Spania), som tilhører konsernet AXA S.A. ("AXA", Frankrike),
- ESI One S.à.r.l. (Frankrike), som tilhører konsernet AXA,
- Alterimmo Europe S.à.r.l. (Frankrike), som tilhører konsernet AXA,
- REI Spain B.V. (Nederland), som tilhører NN Group N.V. ("NN", Nederland), og
- Portfolio (Spania).

AXA og NN overtar i fellesskap indirekte kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over porteføljen av aktiva i Spania.

Sammenslutningen gjennomføres ved kjøp av aksjer.

2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:

- Lindisfarne S.L.: forvalter eiendomsaktiva som det eier direkte, og forvalter datterselskaper som eier eiendomsaktiva i Spania.
- ESI One S.à.r.l.: eier eiendomsporteføljer/eiendommer.
- Alterimmo Europe S.à.r.l.: eier eiendomsporteføljer/eiendommer.
- REI Spain B.V.: kjøper, eier, forvalter og selger eiendommer og andre aktiva, som kan være en inntektskilde, deltar i eller leder forvaltningen av andre foretak og selskaper som har lignende målsetninger, samt leverer garantier og sikkerhet for andre grupper av foretak innen konsernet på vegne av tredjemann.
- Portfolio: består av 34 studentboliger spredt over 17 byer i Spania.

3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke truffet endelig beslutning på dette punkt.

Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.

4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge sine merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 361 av 25.10.2017. Følgende referanse bør alltid oppgis:

M.8644 – AXA / NN Group / Portfolio.

Merknadene sendes til Kommisjonen per e-post, faks eller post. Vennligst bruk følgende kontaktopplysninger:

E-post: COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu

Faks: +32 229 64301

Postadresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
BE-1049 Bruxelles/Brussel
BELGIA

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("fusjonsforordningen").

⁽²⁾ EUT C 366 av 14.12.2013, s. 5.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2017/EØS/68/06****(Sak M.8671 – BP/Bridas/Axion)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommisjonen mottok 19. oktober 2017 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning.

Meldingen berører følgende foretak:

- BP p.l.c. (Det forente kongerike),
- Bridas Corporation (De britiske jomfruøyer), kontrollert i fellesskap av Bridas Energy Holdings Ltd og China National Offshore Oil Corporation, og
- Axion Energy Holding S.L. (Spania), i dag kontrollert alene av Bridas Corporation.

BP p.l.c. ("BP") og Bridas Corporation ("Bridas") overtar i fellesskap kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over Axion Energy Holding S.L. ("Axion").

Sammenslutningen gjennomføres ved kjøp av aksjer.

2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:

- BP: aktiv innen kartlegging av råolje- og naturgassforekomster, produksjon og markedsføring, raffinering, levering og transport av petroleumsprodukter, petrokjemikalier og tilknyttede produkter samt alternativ energi.
- Bridas: indirekte aktiv innen kartlegging, utvikling, produksjon, transport og markedsføring av råolje og naturgass, markedsføring og transport av petroleumsprodukter, innsamling, behandling, bearbeiding og distribusjon av naturgass og kraftproduksjon, boring, brønntjenester og raffinering, produksjon og salg av drivstoff, smøremidler og tilknyttede avledede petrokjemikalier.
- Axion: aktiv innen raffinering av råolje og salg av petroleumsprodukter og avledede produkter i Argentina, Uruguay og Paraguay.

3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke truffet endelig beslutning på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.

4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge sine merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 361 av 25.10.2017. Følgende referanse bør alltid oppgis:

M.8671 – BP/Bridas/Axion

Merknadene sendes til Kommisjonen per e-post, faks eller post. Vennligst bruk følgende kontaktopplysninger:

E-post: COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu

Faks: +32 229 64301

Postadresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
BE-1049 Bruxelles/Brussel
BELGIA

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("fusjonsforordningen").

⁽²⁾ EUT C 366 av 14.12.2013, s. 5.

Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning**2017/EØS/68/07****(Sak M.8453 – Nestlé/BPW)**

Kommisjonen besluttet 13. oktober 2017 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning og å erklære den forenlig med det felles marked. Beslutningen er truffet på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾. Den foreligger i uavkortet form bare på engelsk og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Beslutningen blir gjort tilgjengelig:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne en bestemt beslutning, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32017M8453. EUR-Lex gir tilgang til EU-retten på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>).

Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning**2017/EØS/68/08****(Sak M.8481 – ABP Food Group / Fane Valley / Linden Foods)**

Kommisjonen besluttet 29. september 2017 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning og å erklære den forenlig med det felles marked. Beslutningen er truffet på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾. Den foreligger i uavkortet form bare på engelsk og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Beslutningen blir gjort tilgjengelig:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne en bestemt beslutning, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32017M8481. EUR-Lex gir tilgang til EU-retten på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>).

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning **2017/EØS/68/09**
(Sak M.8608 – ENGIE / La Caisse des Dépôts et consignations / CEOLFALRAM76)

Kommisjonen besluttet 18. oktober 2017 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning og å erklære den forenlig med det felles marked. Beslutningen er truffet på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾. Den foreligger i uavkortet form bare på fransk og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Beslutningen blir gjort tilgjengelig:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne en bestemt beslutning, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32017M8608. EUR-Lex gir tilgang til EU-retten på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>).

Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning **2017/EØS/68/10**
(Sak M.8623 – Borealis/OTPP/SSE/Maple)

Kommisjonen besluttet 17. oktober 2017 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning og å erklære den forenlig med det felles marked. Beslutningen er truffet på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾. Den foreligger i uavkortet form bare på engelsk og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Beslutningen blir gjort tilgjengelig:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne en bestemt beslutning, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32017M8623. EUR-Lex gir tilgang til EU-retten på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>).

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning**2017/EØS/68/11****(Sak M.8646 – Platinum/Pattonair)**

Kommisjonen besluttet 16. oktober 2017 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning og å erklære den forenlig med det felles marked. Beslutningen er truffet på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾. Den foreligger i uavkortet form bare på engelsk og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Beslutningen blir gjort tilgjengelig:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne en bestemt beslutning, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32017M8646. EUR-Lex gir tilgang til EU-retten på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>).

Beslutning om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning**2017/EØS/68/12****(Sak M.8659 – Equistone Partners Europe SAS / Groupe Bruneau)**

Kommisjonen besluttet 19. oktober 2017 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning og å erklære den forenlig med det felles marked. Beslutningen er truffet på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾. Den foreligger i uavkortet form bare på fransk og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Beslutningen blir gjort tilgjengelig:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne en bestemt beslutning, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32017M8659. EUR-Lex gir tilgang til EU-retten på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>).

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Innledning av behandling
(Sak M.8547 – Celanese/Blackstone/JV)

2017/EØS/68/13

Kommisjonen besluttet 17. oktober 2017 å innlede behandling i ovennevnte sak, etter at den hadde fastslått at den meldte foretakssammenslutningen reiser alvorlig tvil med hensyn til dens forenlighet med det felles marked. Innledningen av behandling markerer åpningen av annen fase av undersøkelsen av den meldte foretakssammenslutningen, og foregriper ikke den endelige beslutning i saken. Beslutningen er hjemlet i artikkel 6 nr. 1 bokstav c) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾.

Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge sine merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

For at de skal kunne tas i betraktning under saksbehandlingen, må merknadene være Kommisjonen i hende senest 15 dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 358 av 24.10.2017. Merknadene sendes til Kommisjonen, med referanse M.8547 – Celanese/Blackstone/JV, per faks (+32 (0)2 296 43 01), per e-post (COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu) eller per post til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
BE-1049 Bruxelles/Brussel
BELGIA

Sammendrag av Kommisjonens beslutning av 27. mars 2017 om å erklære en
foretakssammenslutning forenlig med det indre marked og EØS-avtalens virkemåte

2017/EØS/68/14

(Sak M. 7932 – Dow/DuPont)

Kommisjonen traff 27. mars 2017 beslutning i en fusjonssak i henhold til rådsforordning (EF) nr. 139/2004 av 20. januar 2004 om tilsyn med foretakssammenslutninger⁽²⁾, særlig forordningens artikkel 8 nr. 2. En ikke-fortrolig versjon av den fullstendige beslutningen er gjengitt på engelsk på nettsiden til generaldirektoratet for konkurransesaker: http://ec.europa.eu/comm/competition/index_en.html.

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("fusjonsforordningen").

⁽²⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

**Kommisjonsmelding i henhold til artikkel 16 nr. 4 i europaparlaments- og
rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av lufttrafikk i Fellesskapet**

2017/EØS/68/15

Endring av forpliktelse til å yte offentlig tjeneste med hensyn til ruteflyging

Medlemsstat	Det forente kongerike
Berørt flyrute	Tingwall/Sumburgh–Fair Isle Tingwall–Foula Tingwall–Papa Stour Tingwall–Out Skerries
Opprinnelig ikrafttredelsesdato for forpliktelse til å yte offentlig tjeneste	30. desember 1997
Ikrafttredelsesdato for endringene	1. april 2018
For henvendelser om teksten til og eventuell relevant informasjon og/eller dokumentasjon om forpliktelsen til å yte offentlig tjeneste:	ZetTrans 6 North Ness Business Park Lerwick Shetland ZE1 0LZ DET FORENTE KONGERIKE Tlf.: +44 1595744868 E-post: zettrans@shetland.gov.uk Internett: www.zettrans.org.uk

**Kommisjonsmelding i henhold til artikkel 17 nr. 5 i europaparlaments- og
rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av lufttrafikk i Fellesskapet**

2017/EØS/68/16

**Anbudsinnydelse i forbindelse med forpliktelse til å yte offentlig tjeneste med hensyn til
ruteflyging**

Medlemsstat	Det forente kongerike
Berørt flyrute	Tingwall/Sumburgh–Fair Isle Tingwall–Foula Tingwall–Papa Stour Tingwall–Out Skerries
Avtalens gyldighetsperiode	Tre alternativer: Alternativ 1 – kontrakt fra 1. april 2018 til 31. mars 2019 Alternativ 2 – kontrakt fra 1. april 2018 til 31. mars 2020 Alternativ 3 – kontrakt fra 1. april 2018 til 31. mars 2022
Frist for innsending av søknader og anbud	20. desember 2017
For henvendelser om anbudsinnydelsen og eventuell relevant informasjon og/eller dokumentasjon i forbindelse med anbudet og forpliktelsen til å yte offentlig tjeneste:	ZetTrans 6 North Ness Business Park Lerwick Shetland ZE1 0LZ DET FORENTE KONGERIKE Tlf.: +44 1595744868 E-post: zettrans@shetland.gov.uk Internett: www.zettrans.org.uk

Innbydelse til å sende inn forslag – EACEA/27/2017**2017/EØS/68/17****innenfor rammen av Erasmus+-programmet****Hovedtiltak 3 – Støtte til politiske reformer****Felles kvalifikasjoner innen yrkesrettet utdanning og opplæring****1. Formål**

Det overordnede målet for innbydelsen til å sende inn forslag er dels å øke unges mulighet til sysselsetting og bidra til å utvikle kompetent, kvalifisert og mobil arbeidskraft som også vil komme foretak til gode, dels å støtte en felles utvikling av yrkesrettet utdanning i Europa, og generelt heve kvaliteten og relevansen og gjøre den mer attraktiv.

Det spesifikke målet for innbydelsen er å støtte forberedelsene til eller etableringen av felles kvalifikasjoner innen yrkesrettet utdanning, også på høyere nivå, eller støtte en forbedring av eksisterende kvalifikasjoner.

De tverrnasjonale kvalifikasjonene bør inneholde et tydelig element av arbeidsbasert læring og mobilitet, de bør også ta for seg læringsutbytte, kvalitetssikring og korrekt godkjenning og benytte seg av relevante europeiske verktøy og instrumenter.

Felles kvalifikasjoner innen yrkesrettet utdanning og opplæring vil gjøre det mulig å håndtere utfordringene med høy arbeidsløshet blant ungdom, feil og manglende kompetanse samt behovet for høyere kompetanse innen enkelte bransjer. Felles kvalifikasjoner kan også sørge for at yrkesrettet utdanning og opplæring bedre møter behovene på arbeidsmarkedet.

2. Bidragsberettigede partnerskap

Partnerskapet må være sammensatt av partnere fra minst to Erasmus+-programstater (minst én av dem må være en medlemsstat i Den europeiske union).

- **de 28 medlemslandene i Den europeiske union:** Østerrike, Belgia, Bulgaria, Kroatia, Kypros, Den tsjekkiske republikk, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Tyskland, Hellas, Ungarn, Irland, Italia, Latvia, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederland, Polen, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spania, Sverige og Det forente kongerike⁽¹⁾,
- **programstater utenfor EU:** Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia, Island, Liechtenstein, Norge og Tyrkia.

Partnerskapet skal videre omfatte minst tre partnerne, herunder to fra følgende organisasjoner:

- en tilbyder av yrkesrettet utdanning og opplæring (på videregående eller høyere nivå),
- et foretak (offentlig eller privat) eller et handelskammer, en nærings- eller håndverksforening eller en bransje- eller fagorganisasjon.

Én av disse partnerne skal være den samordnende organisasjon som søker om Erasmus+-tildelingen på vegne av konsortiet av partnerorganisasjoner.

Andre deltakende tildelingsberettigede organisasjoner omfatter:

- relevante kvalifiseringsmyndigheter eller tilsvarende (på nasjonalt eller regionalt nivå eller på bransjenivå). Medvirkning fra en slik organisasjon fra hver stat som deltar i prosjektet, vil bli sett på som en fordel når kvaliteten på prosjektkonsortiet og samarbeidet skal vurderes.
- offentlige lokale, regionale eller nasjonale myndigheter,
- partene i arbeidslivet (arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner),

⁽¹⁾ For søkere fra Det forente kongerike: Vær oppmerksom på at kriteriene for bidragsberettigelse må være oppfylt for hele tildelingsperioden. Dersom Det forente kongerike trekker seg ut av EU i løpet av tildelingsperioden uten å ha inngått en avtale med EU som særskilt sikrer at britiske søkere fortsatt vil være bidragsberettigede, vil EU-finansieringen opphøre (men dere kan fortsatt delta i prosjektet, dersom det er mulig) eller dere vil bli nødt til å forlate prosjektet.

- forskningsinstitutter,
- europeiske paraplyorganisasjoner,
- bransjespesifikke kvalifiseringsråd, eller tilsvarende,
- offentlige sysselsettingstjenester,
- ungdomsorganisasjoner,
- foreldreforeninger,
- andre relevante organer.

3. Aktiviteter og forventede resultater

Prosjekter må starte mellom 1. september 2018 og 1. november 2018.

Prosjektets varighet skal være 24 måneder.

Støttmottakerne bør bedrive følgende to hovedvirksomheter:

- Utarbeide eller forbedre, i samarbeid med obligatoriske partnere, felles kvalifikasjoner for yrkesrettet utdanning og opplæring som skal møte konkrete kompetansebehov i statene med sikte på å få dem godkjent som kvalifikasjoner i hver av disse statene.

Den felles kvalifikasjonen skal bestå av klart identifiserte enheter:

- definert gjennom en detaljert kvalifikasjonsprofil med en omfattende beskrivelse av forventet læringsutbytte,
- supplert av utarbeiding av et felles pensum, som har et tydelig element av arbeidsbasert læring, og som støtter grensekryssende, tverrnasjonal og interregional læringsmobilitet,
- supplert av vurderingsstandarder.
- Etablere nye bærekraftige strukturer for samarbeid for å sørge for transparens, sammenlignbarhet, egnede kvalitetssikringssystemer og gjensidig godkjenning av kvalifikasjoner, samtidig som eksisterende innsats gjøres mer systematisk og målrettet.

Konkrete resultater må være oppnådd i løpet av prosjektets varighet:

- Utarbeide eller forbedre felles kvalifikasjoner for yrkesrettet utdanning og opplæring.
 - levere håndfaste og bærekraftige resultater ved etablering av felles kvalifikasjoner for yrkesrettet utdanning og opplæring, herunder økt transparens, sammenlignbarhet og godkjenning av nevnte kvalifikasjoner,
 - framlegge dokumentasjon for hvordan bestemte kompetansebehov vil avstemmes med behovene på arbeidsmarkedet i statene/regionene som deltar i parterskapet.
- Etablere nye bærekraftige samarbeidsstrukturer.
 - vise konkrete tiltak for å øke muligheten til sysselsetting for elever innen yrkesrettet utdanning og opplæring gjennom økt arbeidsbasert læring og innebygde muligheter til mobilitet,
 - gjennomføre langsiktige synergier for til slutt å gjøre yrkesrettet utdanning og opplæring mer attraktivt.

Det må framlegges dokumentasjon på at prosjektet vil levere resultater også etter at EU-finansieringen har opphørt.

4. Tildelingskriterier

Støtteberettigede søknader vil bli vurdert ut fra følgende kriterier:

1. Prosjektets relevans (maksimalt 30 poeng – laveste terskelverdi 16 poeng).
2. Kvaliteten på prosjektets utforming og gjennomføring (maksimalt 25 poeng – laveste terskelverdi 13 poeng).
3. Kvaliteten på prosjektkonsortiet og samarbeidsordningene (maksimalt 25 poeng – laveste terskelverdi 13 poeng).
4. Innvirkning og utbredelse (maksimalt 20 poeng – laveste terskelverdi 11 poeng).

For å bli vurdert for støtte må en søknad oppnå minst 60 poeng (av 100 poeng totalt), idet det også tas hensyn til laveste terskelverdi for hvert av de fire tildelingskriteriene.

5. Budsjett

Det samlede beløpet som er øremerket til samfinansiering av prosjekter, er beregnet til 6 millioner euro.

Høyeste sats for EU-samfinansiering vil være 80 %.

Hvert tilskudd vil være på mellom EUR 200 000 og EUR 500 000. Det er antatt at rundt 20 forslag vil få tildelt støtte.

Forvaltningsorganet forbeholder seg retten til ikke å fordele alle tilgjengelige midler.

6. Frist for innsending av søknader

Søknader må være sendt inn senest **31. januar 2018, kl. 12.00 (lokal tid i Brussel)**.

Søknadene må oppfylle følgende krav:

- de skal leveres via internett ved bruk av det korrekte offisielle søknadsskjemaet (eForm),
- de skal være skrevet på et av EUs offisielle språk,
- en detaljert beskrivelse av prosjektet, en erklæring på ære og samvittighet og et balansert budsjettanslag skal vedlegges søknaden ved bruk av de offisielle skjemaene.

Dersom ovenstående krav ikke oppfylles, vil søknaden bli avvist.

7. Fullstendige opplysninger

Retningslinjer for søkere og elektroniske søknadsskjemaer finnes på følgende internettadresse:

https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding/ka3-joint-qualifications-in-vocational-education-and-training_en

Søknader må være i samsvar med alle kravene i retningslinjene.

Innbydelse til å sende inn forslag – EACEA/26/2017**2017/EØS/68/18****Erasmus+-programmet, – Hovedtiltak 3 – Støtte til politiske reformer****Samarbeid med sivilsamfunnet innenfor områdene utdanning, opplæring og ungdom****Innledning**

Samarbeid med organisasjoner i det sivile samfunn på områdene utdanning, opplæring og ungdom er avgjørende for å skape en sterk følelse av delaktighet med hensyn til strategier og politikk for livslang læring og for å kunne ta de berørte parters ideer og synspunkter med i betraktningen på alle nivåer. Det er viktig for å øke bevisstheten om Europa 2020 – strategien for vekst og sysselsetting, det strategiske rammeverk for europeisk samarbeid innen utdanning og opplæring (ET2020), særlige politiske programmer som Bologna-prosessen for høyere utdanning eller Riga-København-prosessen for yrkesrettet utdanning og opplæring, den europeiske agenda for voksenopplæring samt EUs ungdomsstrategi. Det er avgjørende for å sørge for at berørte parter deltar aktivt i gjennomføringen av politiske reformer i de ulike landene, for å fremme deres medbestemmelse i Erasmus+-programmet og andre EU-programmer og for å spre resultatene av politikk og programmer samt god praksis gjennom partenes utstrakte medlemsnettverk. I forbindelse med arbeidsprogrammer som sendes inn innenfor rammene av denne innbydelsen, oppfordres søkerorganisasjoner også til å knytte sine aktiviteter til det europeiske år for kulturarv 2018.

Innenfor disse rammer vil det i denne forslagsinnbydelsen gis støtte gjennom følgende to deler:

1. samarbeid med sivilsamfunnet innenfor områdene utdanning og opplæring (del 1)
2. samarbeid med sivilsamfunnet innenfor området ungdom (del 2)

Vær oppmerksom på at en organisasjon **bare kan sende inn én søknad** i forbindelse med denne forslagsinnbydelsen, enten for del 1 eller for del 2, ikke for begge.

Nedenstående tekst beskriver felles elementer som gjelder for begge delene. For elementer som gjelder bare del 1 eller del 2, se [EUT C 348 av 17.10.2017, s. 8](#).

1. Generelle mål

Målet med denne forslagsinnbydelsen er å gi strukturstøtte, kalt driftstilskudd, til europeiske frivillige organisasjoner (europeiske NGO-er) og EU-nettverk med virksomhet på utdannings- og opplæringsområdet eller på ungdomsområdet i henhold til følgende generelle målsetninger:

- øke berørte parters bevissthet om europeisk politisk agenda innen utdanning, opplæring og ungdom, særlig Europa 2020, Utdanning og opplæring 2020, bestemte politiske agendaer som Bologna- eller Riga-København-prosessen, den europeiske agenda for voksenopplæring samt EUs ungdomsstrategi,
- øke de berørte parters engasjement og samarbeid med offentlige myndigheter for gjennomføring av politikk og reformer innenfor utdanning, opplæring og ungdom, særlig statsspesifikke anbefalinger som utarbeides innenfor rammene av det europeiske semester,
- øke de berørte parters deltakelse innenfor utdanning, opplæring og ungdom,
- styrke de berørte parters engasjement for å spre politiske tiltak og programtiltak og resultatene av disse og for å spre god praksis blant sine medlemmer og andre.

Disse målsetningene bør være tydelig nedfelt i søkerorganisasjonenes arbeidsplaner, virksomhet og resultater.

2. Støtteberettigelse**2.1. Hvem kan søke?**

Innbydelsen er åpen for to typer organer:

- kategori 1: europeiske ikke-statlig organisasjoner (europeiske NGO-er) på utdannings- og opplæringsområdet eller innen ungdomsarbeid,

- kategori 2: europeiske nettverk på utdannings- og opplæringsområdet eller innen ungdomsarbeid.

En organisasjon **kan bare sende inn én søknad**, enten for kategori 1 eller for kategori 2.

Hvem kan søke?

- en ikke-statlig organisasjon eller et ikke-statlig organ,
- som ikke er basert på fortjeneste.

Se detaljerte definisjoner for de to kategoriene av berettigede søkere under hver del.

De nasjonale Erasmus+-kontorene eller organisasjoner som i stor grad har nasjonale Erasmus+-kontorer som medlemmer (2/3 eller mer), er ikke godkjent som søkerorganisasjoner i denne innbydelsen.

2.2. Søkerland

Søkere må være juridiske personer etablert i et av følgende land:

- medlemsstatene i EU: Østerrike, Belgia, Bulgaria, Kroatia, Kypros, Den tsjekkiske republikk, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Tyskland, Hellas, Ungarn, Irland, Italia, Latvia, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederland, Polen, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spania, Sverige og Det forente kongerike.

For britiske søkere: Vær oppmerksom på at kriteriene for bidragsberettigelse må være oppfylt for hele tildelingsperioden. Dersom Det forente kongerike trekker seg ut av EU i løpet av tildelingsperioden uten å ha inngått en avtale med EU som særskilt sikrer at britiske søkere fortsatt vil være bidragsberettigede, vil EU-finansieringen opphøre (men dere kan fortsatt delta i prosjektet, dersom det er mulig) eller dere vil bli nødt til å forlate prosjektet på bakgrunn av rammepartnerskapsavtalen eller driftstilskuddsavtalen (henholdsvis artikkel II.16.2.2 bokstav a) eller generelle vilkår II.16.2.1 bokstav a)).

- medlemmer av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) som deltar i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS): Island, Liechtenstein og Norge,
- kandidatstater som har en strategi før medlemskap, i henhold til hovedprinsippene og vilkårene nedfelt i rammeavtalene med disse landene med henblikk på deltakelse i EU-programmer: Den tidligere jugoslaviske republikk Makedonia og Tyrkia.

3. Finansieringsordninger

Denne innbydelsen til å sende inn forslag åpner for mulighet til å søke om:

- rammepartnerskapsavtaler (for del 1 – Utdanning og opplæring og for del 2 – Ungdom) og for
- årlig driftstilskudd (gjelder bare del 2 – Ungdom).

En organisasjon **kan bare sende inn en søknad**, enten for rammepartnerskapsavtale eller for årlig driftstilskudd.

3.1. Rammepartnerskapsavtale

Rammepartnerskapsavtaler dekker langsiktig samarbeid på europeisk plan. Denne type avtale formaliserer et partnerskap for tre år.

Søknader for rammepartnerskapsavtaler må inneholde:

- en detaljert tolv måneders arbeidsplan (årlig arbeidsplan) for 2018 sammen med nødvendige opplysninger for å beregne støtten (se retningslinjer for søkere, avsnitt 11.2),
- en treårig strategisk plan som dekker perioden 2018–2020.

Den treårige planen bør fastsette en strategi som inneholder målsetninger, forventede resultater og virkninger for perioden 2018–2020, både samlet og for hvert av de tre årene, samt tiltak som skal settes i verk for å sikre at dette oppnås.

Det årlige arbeidsprogrammet må være basert på den strategiske planen som er fastsatt for perioden 2018–2020, og vil være grunnlaget for tildeling av egne årlige driftstilskudd for hvert av de tre berørte budsjettårene. Det bør være tydelig hvordan de flerårige og årlige delene av programmet henger sammen og utfyller hverandre.

3.2. Årlige driftstilskudd (gjelder bare del 2 – Ungdom).

Årlige driftstilskudd fokuserer på kortsiktig samarbeid på europeisk plan.

Søknader for årlige driftstilskudd må inneholde en detaljert tolv måneders arbeidsplan (årlig arbeidsplan) for 2018 sammen med nødvendige opplysninger for å beregne støtten.

4. Tildelingskriterier

Kvaliteten på støtteberettigede søknader vil bli vurdert ut fra følgende kriterier⁽¹⁾:

- relevans (maksimalt 30 poeng),
- kvaliteten på arbeidsprogrammets utforming og gjennomføring (maksimalt 20 poeng),
- profil, antall deltakere og stater involvert i aktivitetene (maksimalt 20 poeng),
- virkning, spredning og bærekraftighet (maksimalt 30 poeng).

For å bli vurdert for støtte må et forslag oppnå:

- minst 60 poeng samlet, og
- minst halvparten av oppgitt maksimalsum for hver av ovenstående tildelingskriterier (15 poeng for kriteriene ”relevans” og ”virkning, spredning og bærekraftighet” og 10 poeng for kriteriene ”kvaliteten på arbeidsprogrammets utforming og gjennomføring” og ”profil, antall deltakere og stater involvert i aktivitetene”).

5. Budsjett

Det samlede budsjett for 2018 for denne innbydelse (del 1 og 2) er 6 500 000 euro som vil bli fordelt som følger:

- del 1 – Utdanning og opplæring 2 500 000 euro
- del 2 – Ungdom 4 000 000 euro

Forvaltningsorganet forbeholder seg retten til ikke å fordele alle de tilgjengelige midlene.

6. Innsending av søknader

Søknader skal sendes inn via et elektronisk søknadsskjema for tildeling (eForm).

eForm er tilgjengelig på engelsk, fransk og tysk på følgende internettside:

http://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding_en

og må være behørig utfylt på ett av de offisielle språkene i Den europeiske union.

Behørig utfylt eForm må leveres elektronisk innen **14. desember 2017, kl. 12.00 (lokal tid i Brussel)** og inneholde relevante vedlegg⁽²⁾:

1. erklæring på ære og samvittighet
2. detaljert strategisk plan som dekker perioden 2018–2020

(obligatorisk for del 1 – Utdanning og opplæring og for rammepartnerskapsavtaler for del 2 – Ungdom)

⁽¹⁾ For ytterligere opplysninger om tildelingskriteriene, se avsnitt 9 i retningslinjer for søkere.

⁽²⁾ Andre administrative dokumenter som kreves i retningslinjer for søkere, skal sendes per e-post til Forvaltningsorganet for utdanning, audiovisuelle medier og kultur innen 14. desember 2017 (kl. 12.00, lokal tid i Brussel) til følgende e-postadresse:

Del 1: EACEA-CIVIL-EDU@ec.europa.eu – Del 2: EACEA-YOUTH@ec.europa.eu

Andre obligatoriske vedlegg⁽¹⁾ må sendes per e-post til forvaltningsorganet innen samme frist.

7. Ytterligere opplysninger

Søknader må overholde bestemmelsene i retningslinjene for søkere – innbydelse til å sende inn forslag EACEA/26/2017, som finnes på internett på følgende adresse:

http://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding_en

E-postadresser:

For del 1: EACEA-CIVIL-EDU@ec.europa.eu

For del 2: EACEA-YOUTH@ec.europa.eu

⁽¹⁾ For ytterligere opplysninger om nødvendige vedlegg, se avsnitt 14 i retningslinjer for søkere.